

2026. JÚNIUS

háromká

KÖNYV/KÖNYVTÁR/KÖNYVTÁROS





Kamaszkorba léptünk... – 15 éves az MKE Jogi Szekció	3
60 éves az MKE Veszprém Megyei Szervezete	5
A mesékben valahogy mindig minden a helyére kerül – Interjú Toldi Istvánna	7
Megújult a Bihar Megyei Könyvtár	9
Az örvidéki UMIZ – Magyar Média- és Információs Központ	12
Középpontban a fiatalok – Az Eötvös Károly Könyvtár új ifjúsági részlege: a ZUG	14
A megújulás útján: A nemzeti könyvtár tartalomszolgáltatásai 3.	15
Olvasóközösség Imrehegyen	17
Körkérdés a magyarországi könyvtárbuszos szolgáltatásról	19
Kétszáz éve a tudomány szolgálatában	24
Elindult a Széchényi Ferenc Könyvprogram	26
A 2026-os Szakkönyvtári Seregszemle beszámolója	27
Zöld fejezetek Pécs szívében	28
Századfordulós Balaton: A keszthelyi Balatoni Múzeum munkatársainak felvételei az OSZK Történeti Fénykép- és Interjútárában	30
Mozaikdarabokból épülő múlt	31

IMPRESSZUM

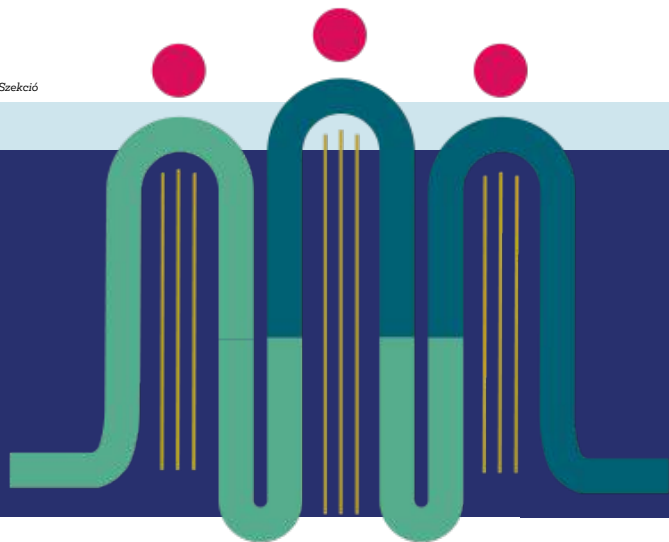
háromkártya 4. (34.) évfolyam, 3. szám

FELELŐS KIADÓ:	Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója
FŐSZERKESZTŐ:	Szeifer Csaba
A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:	Szüts Etele, a Könyvtári Intézet igazgatója
SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:	Hegedűs Henriett, Horváth Sándor Domonkos, Juhász Zoltán, Képes Gábor, Oros Sándor, Ráczné Radó Rita, Rostás Norbert, Szabó Tünde, Szócs Endre, Varga Éva, Verók Attila
OLVASÓSZERKESZTŐ:	Ormándy Marcell Ottó
TECHNIKAI SZERKESZTŐ:	Varga Csilla
BORÍTÓFOTÓ:	Bihar Megyei Könyvtár (kép forrása: Békés Megyei Könyvtár)

A SZERKESZTŐSÉG CÍME: 1014 Budapest, Szent György tér 4–5–6., TELEFON: (06 1) 224-3788, E-MAIL: haromka@oszk.hu
 URL: <https://journals.oszk.hu/haromka>, <https://epa.oszk.hu/haromka> LEVELEZÉSI CÍM: 1276 Budapest Pf. 1205.

ISSN 3004-1252 (Online)

Fotók: MKE Jogi Szekció



Kamaszkorba léptünk...

15 éves az MKE Jogi Szekció

A Magyar Könyvtárosok Egyesületének (MKE) 12 szakterületi szervezete között vannak, akik már a fél évszázados születésnapjukon is túl vannak, míg mi egy 15 éves kiskamaszt „nevelünk”. Egy olyan „gyermeket”, akinek születésekor többek között **Dr. Darák Péter**, a Kúria egykori elnöke és **Gerencsér Judit**, az MKE jelenlegi elnöke is bábáskodott.

Bár még csak 15 évesek vagyunk, a jogi szekció alapításának a gondolata már az 1990-es évek elején megfogalmazódott, amikor a társadalmi változások hatására felgyorsult jogszabályalkotás, az információhoz való szabad hozzáférés igénye, és a publikációk számának gyors növekedése előtérbe helyezte a szaktájékoztató szerepét. Ezzel együtt megnőtt az igény a jogtudományi ismeretanyag megismerésére is. 1994-ben elindult az első „igazi” bírósági könyvtár Zalaegerszegen. A zalai példa hatására megalakult a többi bírósági könyvtár is, ahol könyvtárosok dolgoztak, szakmai kapcsolatok születtek, tapasztalatcserék zajlottak. A Zalaegerszegi Törvényszéken két alkalommal, 1998-ban és 2004-ben rendeztük meg a Bírósági Könyvtárosok Országos Konferenciáját, amelynek ajánlásai között már felmerült, hogy elengedhetetlen a szakmai kapcsolat a Magyar Könyvtárosok Egyesületével (MKE), de ennek legfőbb akadálya az volt, hogy akkor még nem volt meg az alapításhoz szükséges tíz bírósági könyvtáros. A Társadalomtudományi Szekció „fogadott be” minket, majd 1999-ben a pápai Vándorgyűlésen mutatkoz-

tunk be a Bírósági Könyvtárosok Csoportjaként. A következő lépésre a bajai Vándorgyűlésen került sor 2010-ben, amikor Gerencsér Judit, Haraszti Pálné és Sándor Gertrud egyeztettek az önálló jogi szekció létrehozásának lehetőségéről. Arra a megállapításra jutottunk, hogy a bírósági könyvtárosok mellett a jogi egyetemek és az államigazgatási szervek könyvtárainak bevonásával elhárulhatnak a szekció alapításának akadályai. 2006-ra kialakult az Országos Bírósági Könyvtári Rendszer (továbbiakban OBKR), amely nemcsak az ország bíróságainak jogi szakirodalmi ellátását és a könyvtáraik közötti együttműködését biztosította, hanem gondoskodott a szakmai képzések, továbbképzések megszervezéséről, és a könyvtáros szervezetekkel történő kapcsolatépítésről.

Mindez oda vezetett, hogy 2011. január 28-án Budapesten, az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Magyar Bíróképző Akadémiáján szakmai fórumot rendeztünk az MKE Jogi Szekciójának megalapítása érdekében. A több mint negyven fős rendezvény résztvevői szándéknyilatkozatban tájékoztatták az MKE elnökségét a szekcióalapítási elképzelésekről, illetve a helyszínen kellő számú belépési nyilatkozatot is aláírtunk. Innen már csak egy lépés volt, hogy az MKE elnöksége a 2011. február 10-i ülésén a benyújtott hivatalos dokumentumok alapján egyhangúlag jóváhagyja a Jogi Szekció alapítási tervét, valamint elfogadja az MKE Jogi Szekció szakmai céljait. A hivatalos jóváhagyás alapján az MKE Jogi Szekciója 2011. március 4-én tartotta alakuló ülés-

sét a Budapesti Ügyvédi Kamara székházában. Az ülésen megjelentek megerősítették a januári szándéknyilatkozatukat, és döntést hoztak a szekció megalakításáról. Ezt követően megvitattuk és elfogadtuk a Szervezeti és Működési Szabályzatot. E dokumentumban az alapítók kimondták, hogy „az MKE Jogi Szekció célja a jog- és államtudományi, közigazgatási gyűjtőkörű könyvtárakban működő könyvtárosok, információs szakemberek, és valamennyi, a könyvtári és a jogi szakterület művelésében érintett szakember számára szervezett lehetőség biztosítása az együttműködésre, tapasztalatcserére, informális továbbképzésre, érdekeik képviseletére – a Magyar Könyvtárosok Egyesületének céljaival összhangban, a szakterületi sajátosságoknak megfelelően.”

A szekció Sándor Gertrud (Zala Megyei Bíróság, dr. Degré Alajos Jogi Szakkönyvtár) elnökletével, Gerencsér Judit (titkár, OITH Magyar Bíróképző Akadémia), Hamar Zsuzsanna (PTE Benedek Ferenc Jogtudományi és Közgazdaságtudományi Szakkönyvtár), Nyikosné Szabó Ibolya (Győri Ítéletábla Szakkönyvtár), és dr. Redl Károly (Országgyűlési Könyvtár) vezetéségi tagságával alakult meg.



Az alakuló ülés, 2011



„Open Access és a jogtudomány” konferencia PPKE JÁK, 2015



MKE Jogi Szekció megalakulásának 5. évfordulója és taggyűlése az Alkotmánybíróságon, 2016

Az ellenőrző bizottságot dr. Amberg Eszter (Országos Széchényi Könyvtár) és Henn Ilona (SZTE Klebelsberg Könyvtár és Levéltár) alkotta, tanácsai képviselőnek pedig Haraszi Pálnét (Országgyűlési Könyvtár) választotta a 32 egyéni és 2 testületi tagból álló testület.

2011 és 2018 között, az első két ciklusban Sándor Gertrud (Zalaegerszegi Törvényszék), majd 2019-től dr. Urai-Tóth Éva (Országgyűlési Könyvtár) vezetésével 5 testületi és 73 egyéni taggal, az eddigi legnagyobb taglétszámmal működünk. Sokan a kezdetek óta velünk tartanak, másokat a munkahely hozott, olyan is akad, akit a társaság vonzott közénk, de többen nyugállományba vonulásuk után sem hagytak el bennünket. Az elmúlt 15 évben sok szakmai látogatást tettünk több bírósági könyvtárban, az OSZK-ban, a BME OMIKK-ban, a jogi egyetemek könyvtárai-ban, a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalában; jártunk az Alkotmánybíróságon, az egykori Wenckheim-palotában és láttuk a tragédia előtt a Ráday Gyűjteményt. Több szervezettel közös szakmai konferenciát szerveztünk. Minden Vándorgyűlésen részt vettünk szekcióprogrammal, éveken keresztül szerveztünk programot, kerekasztal-beszélgetést a Könyvfesztiválok, előadóként is jelen voltunk Workshopokon, a Szakkönyvtári seregszemlén. Különleges helyszíneken kalandoztunk: Zalában Deák nyomába szegődtünk, csodáztuk a Nemzeti Levéltár, a zirci apátság rejtett kincseit, Csontváry alkotásait, történeti betekintést nyertünk az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárába, Győrben hajóra szálltunk, városi sétákat szerveztünk, Villányban boroztunk.

Az évek múlásával az MKE Jogi Szekciója a jogi szakterületen működő könyvtárak és könyvtárosok országos szintű együtt-

működésének színterévé vált, szoros kooperációban az OBKR-rel. Utóbbi kapcsolat mindkét fél számára nemcsak előnyös, de szükségszerű is: azon túl, hogy a szekció alappilléret a bírósági könyvtárak adták, rengeteg rendezvényt közösen szerveztünk, amelyek közül kiemelkedik a minden évben megrendezett OBKR konferencia.

2011-től 76 rendezvényt valósítottunk meg, 168 előadó közreműködésével és 2266 érdeklődő részvételével.

A változatos, tanulságos és színes szakmai programok mellett egyedi élményekkel, baráti kapcsolatokkal is gazdagodtunk. Munkánk és erőfeszítéseink hamar elismerést kaptak:

Gerencsér Judit 2013-ban, Sándor Gertrud 2014-ben, dr. Amberg Eszter 2015-ben, dr. Sándor Viktória 2021-ben, dr. Redl Károly 2024-ben, Nyikosné Szabó Ibolya 2025-ben részesült MKE Emlékéremben. Füzéki István Emlékérmes 2013-ban Balázs Sándorné dr. Veredy Katalin, 2016-ban Haraszi Pálné, 2025-ben pedig dr. Tószegi Zsuzsanna kapott.

2024-ben indítottuk újjára új programunkat "Jogtalanul" címmel. Az itt szereplő események kulturális élményeket adnak. Célunk, hogy a szekció tagjai ne kizárólag szakmai fórumokon találkozhassanak, hanem a munkán túl is legyen egymással kapcsolatunk – így a hétköznapiak sodrásában észre sem vehető kis csodákra is rá tudjanak csodálkozni. Ilyen program volt például a Magyar Zene Házában eltöltött pár óra, a Zsidónegyed felfedezése egy városi séta keretében vagy a kisszabhegyi túra, ahol a bírák és ügyészek nyomában jártunk.

Fontosnak tartjuk a küldetésünkben megfogalmazott együttműködést, tapasztalatcserét, informális továbbképzést, érdekeink képviseletét és büszkék vagyunk arra, hogy 15 évesen múltunk, jelenünk és jövőnk is van.

Köszönet illeti ezért az MKE Jogi Szekció minden tagját, s elismerésként Frank Ignác szavaival adózunk a mindenkori vezetőségünk munkája előtt: „...az okosabak összeállnak társaságba, mely ha megerősödött, sokan már nagy dolgokat is végre vihetnek...”.



Kulturális örökségünk védelme szakmai workshop Egerben, 2025



60 éves az MKE Veszprém Megyei Szervezete

Az elsők között, 1966. május 3-án alakult meg az MKE Veszprém megyei csoportja. Az első évtizedről nagyon kevés információ van. Az bizonyos, hogy a tagság igen csekély számú volt, a 70-es évek közepén mindössze 17 fő.

1975. május 28-án Veszprémbe alakult újjá a megyei szervezet, Mészáros Istváné elnök és Balogh Ferencné titkár vezetésével.

Az első évtizedek hasonlóan alakultak az ország többi szervezetének életéhez. Kezdetben emelkedő számú tagsággal élénk szervezeti élettel teli évek voltak. Az 1980-as évek lazuló belpolitikájában sok lehetőség volt különböző rendezvények megszervezésére, tartására. Az erős és sok tagból álló könyvtári hálózat, a megyei könyvtár meghatározó módszertani központ szerepe segítette a szervezetek életét.

A munka mellett sok lehetőség jutott a kapcsolatok építésére, tanulmányutak szervezésére. Ekkor alakultak ki a határon túli kapcsolatok is. A könyvtárosoknak lehetőségük volt a határon túli magyarsággal személyesen is találkozni. Sőt már ekkor sikerült a Veszprémi Magyar-Finn Egyesülettel szoros együttműködve kiépíteniük kapcsolatokat Rovaniemi városával.

Az 1990-es évek jelentős változást hozott az egyesület életében is. A politikai, gazdasági változások nem múlhattak el nyomtalanul. Átalakult a civil világ, átalakult a könyvtári rendszer. A nehézségek miatt jelentősen csökkent a könyvtárosok száma, így értelemszerűen a tagság száma is. A 2000-es évekre ismét erősödött az egyesületi élet is. Kialakultak az új rendszerek.

Az egyesület számára továbbra is a legfontosabb feladat a könyvtárosok összekapcsolása, a tudásbővítés, tudásátadás. A könyvtárosoknak és az egyesület vezetőségének meg kellett tanulnia pályázni, pályázatokat írni, projektekből gondolkodni. Így tudták a legnagyobb segítséget adni a könyvtáraknak, könyvtárosoknak.

A megyei egyesület a kezdetek óta aktívan részt vett az MKE életében is.



Az egyesület számára továbbra is a legfontosabb feladat a könyvtárosok összekapcsolása, a tudásbővítés, tudásátadás

Az MKE XI. vándorgyűlését Veszprémbe tartotta 1979 augusztusában, *A könyvtárközi munkamegosztás és együttműködés a hatékonyság és gazdaságosság szolgálatában címmel.*

A korabeli beszámoló alapján „Veszprém kitűnő házigazdának bizonyult...”. Az országból érkezett 600 könyvtáros egy nagyon jó vándorgyűlésen vehetett részt, ami elsősorban a helyi könyvtárosok munkáját dicséri.

Pontosan két évtizeddel később ismét lehetőséget kapott a megyei szervezet a vándorgyűlés megszervezésére. Ezúttal a megye egy kisebb városában, Pápán találkoztak az ország könyvtárosai. 1999 augusztusában A könyv alkotója – kiadója – terjesztője és a könyvtár címmel szervezték meg az ország legnagyobb könyvtáros találkozóját. Ismét bizonyítottak a Veszprém megyei könyvtárosok és a megyei szervezet. A sikeres lebonyolítást mutatja az is, hogy a városi könyvtár igazgatója MKE Emlékérmet vehetett át a következő évben.

Nem telt el újabb 20 év, és 2016-ban ismét Veszprém láthatta vendégül a könyvtáros társadalmat. 2016-ban már egy más jellegű rendezvénynek adott helyet a város és a szervezet. Erre azonban már sokan emlékeznek a mostani kollégák közül is. Aki itt tudott lenni, csak megerősíteni tudja, hogy egy jó hangulatú és sikeres vándorgyűlés volt.

Az országos rendezvények sorában fontos megemlíteni, az MKE Helyismereti Könyvtárosok Szervezet éves találkozóit is.

A megyei szervezet több alkalommal lehetett társszervezője a helyismereti könyvtárosok országos találkozásának az elmúlt évtizedekben. Emlékezetes találkozó volt a 2005-ös, legutóbb pedig 2024-ben láthattuk vendégül a *kollégákat*. Ezek a találkozók mindig lehetőségünk van bemutatkozni. Ez a rendezvény is egyszerre szól a szakmáról, a könyvtárakról, a befogadó városról és régióról.

Mint a fentiekben látható, az MKE Veszprém Megyei Szervezete az országos rendezvényekben aktív szerepet vállalt mindig is. De természetesen a legfon-



A Veszprém megyei csapat a miskolci vándorgyűlésen

tosabb számunkra a megyei munka, a közvetlen kollégák érdekképviselete, segítségnyújtás számunkra.

Fontos kiemelni, hogy az egyesület igyekszik a könyvtárosok szakmai reputációját, társadalmi megbecsülését is emelni. Munkánk során törekszünk arra, hogy a fenn tartók és lehetséges könyvtárhasználók figyelmét is a könyvtárosi munkára irányítani.

Célunk, hogy felhívjuk a figyelmet a könyvtárosok társadalmi hasznosságára, fontosságára. Bár csendben dolgozunk, de hasznosan. Ezt a hasznos munkát szeretnék elismerni díjainkkal, melyekről nem csak a szakma, de a nagyközönség is értesül. Több szakmai díj alapításában, megítélésében is aktívan részt vesz az egyesület.

2016 óta adjuk át a „Veszprém megyei könyvtárügyéért” díjat. A tagság javaslata alapján a szervezet elnöksége minden évben – általában a soros taggyűlésen – adja át az „Életpálya”, valamint a „Könyvtáros hivatásért” díjakat. Az elmúlt tíz évben szerencsére minden évben talál a tagság méltó személyt, akinek munkáját elismerhetjük, és egy kicsit bemutatathatjuk legalább a megyei könyvtárosai számára. Büszkék vagyunk arra is, hogy a jelölések nem vezetőségi tagokra, intézményvezetőkre érkeznek.

Hosszú évtizedekig a megyei könyvtár meghatározó és kedvelt munkatársa volt dr. Csizsár Miklósné Eizler Katalin, helyismereti könyvtáros, helytörténet-kutató. A munkatársak, a kutatók és az olvasók megdöbbenve fogadták a szomorú hírt, hogy 60 évesen hirtelen elhunyt. Emléke-re férje, dr. Csizsár Miklós emlékdíjat ala-

pított. Az emlékdíj átadására minden év decemberében kerül sor, egy szakmai pályázat keretében, melynek megvalósításában szintén fontos szerepe van az egyesületnek és az egyesület vezetőségének. Az emlékdíj alapításakor egy emléktáblát is elhelyeztek a megyei könyvtár falán, itt is minden évben fejet hajt az egyesület is.

2025-ben alapította a megyei könyvtár az Eötvös Károly Könyvtárért díjat. A díjat a könyvtár munkatársainak javaslata alapján egy kuratórium ítéli oda, melynek szintén tagja az MKE VMSZ elnöke által delegált tag is. Az egyesület elnöke igyekszik arra figyelni, hogy a kuratóriumi tag ne a megyei könyvtár munkatársi gárdájából kerüljön ki, így valóban a laudáció és az abban foglaltak alapján kaphassa a díjat a kitüntetett.

Mint minden megyében, az aktuális területi szekció nem létezik és nem létezik hathatós, általában megyei könyvtári, támogatás nélkül. Így van ez Veszprém megyében is. Már az induláskor a megyei

könyvtár akkori igazgatója segítette és támogatta az egyesületi munkát, és így van ez a mai napig.

Így óhatatlan, hogy az egyesület és a megyei könyvtár munkája összefonódik. Közösen pályáznak, közösen szervezik a megyei képzéseket, továbbképzéseket, a regionális és országos konferenciákat.

Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az Eötvös Károly Könyvtár által 2025-ben kiadott Köszöntőkötet Balogh Ferencné Marika könyvtáros 85. születésnapjára. A visszaemlékezésben szinte elválaszthatatlan a megyei könyvtár és az egyesület története. Marika mint igazgatóhelyettes meghatározó szereplője volt a megyei könyvtárosi életnek, de mint alapító és immáron tiszteletbeli örökös elnök, az egyesületnek is. Aki a könyvtár és az egyesület történetére kíváncsi, érdeklődve forgathatja a kötetet.

Jelenleg az egyesület vezetőségének célja folytatni az elődök munkáját. Folyamatosan megújulva – együtt a Magyar Könyvtárosok Egyesületével –, tisztelve a hagyományokat a megyei könyvtárosaiért dolgozni. Rendezvények, továbbképzések, tanulmányi utak szervezésével. A kollégák munkájának elismerésével. Szakirodalmi cikkek írásával, szerkesztésével, megjelenítésével. Együtt a könyvtárakkal a könyvtárügyért és az olvasókért dolgozni.



MKE kirándulás - 1998.



Fotó: Mohos Zsófia

A mesékben valahogy mindig minden a helyére kerül

Toldi István népmesemondó a vajdasági Kupuszinán (Bácskertesén) él, azon a palóc gyökerű nyugat-bácskai szórványtelepülésen, ahol egykor a meséket még este, családi körben hallgatták a gyerekek. Ő is így tanulta meg az első történeteket édesapjától, nagyapjától, és ma már ő az, aki tovább-adja ezeket a kincseket. Több mint 120 mesét őriz fejben, versenyről versenyre jár, és minden egyes alkalommal új életre kelnek a királyfik, táltosok, okos lányok és tündérek. Toldi István háromszoros Mesefa-díjas, a Népművészet Mestere, valamint a Magyar Ezüst Érdemkereszt polgári tagozatának kitüntetettje. Talán a legfontosabb, hogy olyan élő kapocs múlt és jelen között, aki hittel vallja, hogy a mese ma is képes formálni, építeni, közösséget teremteni. Az ő munkája nemcsak helyi szinten érték, hanem az egész magyar kultúra szempontjából is. Élő példája annak, hogyan őrizhetjük meg nyelvünket, történeteinket, önazonosságunkat a 21. században is.

Hogyan emlékszik vissza gyerekkora első meséire? Kik voltak az első mesélői, és milyen élményeket hagytak Önben?

Életem első mesélője természetesen az édesapám volt. Ő minden este lefekvéskor mesélt még csak el nem aludtam. Volt, hogy a takaró alá bújtam a sárkánytól, de a kezemben éreztem a kardot is, amely megöli azt. A mesékben valahogy mindig minden a helyére kerül, mert van egy rend.

Korábban többször is elmondta már, miszerint fontos, hogy a gyerekek felnőttől halljanak mesét. Miért érzi ezt ennyire lényegesnek?

Azért tartom lényegesnek, hogy minden gyerek haljon népmesét, mert a mese elindít egy képalkotást a gyerekekben és ha erre rászoktatjuk, hogy képeket alkosson, akkor ez a gyerek képes lesz dolgokra. Ugye milyen szép a magyar nyelvünk? Aki képes valamire, annak a fejében már megvan a kép, hogy ő mit akar, tehát látja, ezért meg is tudja csinálni. Aki nem „képes” valamire annak nincs meg a kép a fejében, tehát hoz-

zá se tud kezdeni, mert azt se tudja, hogy honnan kezdje. A másik, amiért fontosnak tartom az viszont azért van, mert a népmese az életre tanít, megtanít embernek maradni bármilyen helyzetben az életben.

A palóc nyelvjárásban való mesemondás különös értéke, hogy a történetek másképp szólnak meg. Hogyan hat ez a gyermekhallgatóságra, és miért tartja fontosnak a nyelvjárás megőrzését?

A nyelvjárás megőrzése persze hogy fontos, hisz azok is a gyökereink. A hagyomány olyan, mint a fa, ha elvágod a gyökereit, az a fa bizony kidől vagy elszárad, amit mi itt a szórványban, pláne Délvidéken nem engedhetünk meg magunknak; de különben is Kupuszina nagyon büszke arra, hogy Palóc falu, sőt a legdélebbi. A gyerekeknél én nem tapasztaltam, hogy gondot okozott volna a nyelvjárás, ha egy-egy szót nem is érti, attól még az értelmét pontosan felfogja, egyébként meg szoktam mondani, hogy ha valaki valamit nem ért bátran szóljon, kérdezzen, de nemigen fordul elő ilyen.



Fotó: Petőfi Sándor Általános Iskola, Zenta



Fotó: Mészáros Zsófia

Hogyan látja a könyvtárak mostani szerepét a mesemondás és a hagyományörzés világában?

Szerintem a könyvtáraknak nagy és fontos szerepük van a hagyományörzésben és ápolásban, mert akár rendezvényeket tarthatnak és ott a könyvtár vagy a könyvtáros eldöntheti, hogy a hagyománynak biztosít teret vagy nem. Annyi marhaság van ma a világban, de a népmese vagy a népművészet örökértékű, tehát ha ennek adunk teret, legalább akkor egy örök igazságnak is segítünk. De például, ha betéved a könyvtárba egy gyerek vagy akár felnőtt is és nincs konkrét elképzelése, hogy ő most mit is olvasna, akkor akár a könyvtáros kezébe adhat egy jó népmesekönyvet, ezzel is segítheti a hagyományörzést, mert lehet, hogy elolvassa és egy-két mese még a fejébe is szorul, és pár év múlva pont a saját gyerekének mesél el egyet, mert az a gyerek éppen nem bír aludni.

Mesemondóként rendkívül sok mesét tart fejben. Van-e kedvence, és ha igen, miért az?

A fejemben több mint 120 mese van. Természetesen az édesapámtól halottak vagy tanultak a legkedvesebbek. A legrövidebb az 15–20 másodperces csalimese, a leghosszabb viszont több mint 3 órá.

Mit jelent az Ön számára ma mesét mondani, ugyanazt, mint régen, vagy változott az idők során? Mit gondol, mit ad a népmese a mai gyerekeknek, akik sokszor már digitális történeteken nőnek fel?

Egy jó mesemondó azon kívül, hogy hagyományt ápol, tanít is az életre, ezt a hallgatóság vagy meghallja a mesehalló füleivel vagy nem. A hallgatóság mindig annyit ért meg a meséből, amilyen fejlődési szakaszban van, de ez így a jó. A mesemondó alkalmakat ma szinte a mesemondó teremti meg vagy keresi a lehetőségeket ebben a mai modern világban. Mesét lehet ma is mondani színpadon vagy kocsmában – lásd „mesekocsmá” –, falunapon, vagy akár egy jó könyvtárban is. A mai gyerekek rászoktak az ingergazdag világra, megszokták, hogy szinte a szájukba rágnak mindent, tehát a mesehős igazából számára egy „kész dolog”, mert már látta, hogy az milyen. Ezeket a gyerekeket is 10–15 perc



Fotó: Pannónia RTV

”

A népmese az életre tanít, megtanít embernek maradni bármilyen helyzetben az életben

alatt vissza lehet ráncigálni oda, hogy amikor hallja a népmesét, ott bizony neki kell elképzelnie azt a mesehóst, rajta áll, hogy a főhős az egy bő gatyában fog párbajozni a sárkánnyal vagy egy zsinóros nadrágban. Ekkor előbb-utóbb rájön a gyerek is, de a felnőtt is, hogy a népmese mekkora szabadságot ad, hiszen többféle képpel is ellehet képzelni azt a hőst vagy azt a sárkányt is. Ha viszont egyszer beindul a képalkotás, onnantól a határ a csillagos ég.

Mesemondóként mit tapasztal, a versek vagy a közvetlen, élő találkozások – például iskolai vagy könyvtári programok – nyújtanak mélyebb kapcsolódást a közönséggel?

Hát persze, hogy a közvetlen szemtől szembe kapcsolatok a mélyebbek és egy ilyen találkozásra a könyvtár nagyon alkalmas. Mi mesemondók azt szeretjük, amikor a hallgatóság annyira belelázul, hogy még bele is szól a mesébe, mert ez nekünk visszajelzés, és akkor és arra kanyarintom a mesét, amerre a hallgatóság szeretné, persze a mese vége ugyanaz lesz, de mindig egy kicsit az adott közönséghez igazítva.



Megújult a Bihar Megyei Könyvtár

Szakmai kirándulás keretében Nagyváradra látogatott a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Békés Megyei Szervezete. A látogatás apropóját a korszerűsített „Gheorghe Șincai” Bihar Megyei Könyvtár megnyitása jelentette. A Békés megyei szervezet az első magyar könyvtáros csoportként tekintette meg a legkorszerűbb technikákkal felszerelt romániai könyvtárat. Idegenvezetőnk Racsav Melinda, a Bihar Megyei Könyvtár munkatársa volt.

A felújítás 2024 márciusában indult, az ünnepélyes megnyitót másfél évvel később, 2025. szeptember 2-án tartották. Az 5 millió euró összértékű projekt európai uniós forrásból és a Bihar Megyei Tanács támogatásából valósult meg. Az infrastruktúra-fejlesztés mellett modernizálták a könyvtári tereket, több új innovatív könyvtárinformatikai szolgáltatást bevezettek. A korszerűsítés és átalakítás a közösségi funkciókat egyaránt erősítette. A projekttel egy időben több Bihar megyei közkönyvtár megújult, korszerű eszközöket és berendezéseket kapott.

Az épület belseje teljesen átalakult, a felesleges falakat lebontották, a zárt termeket pedig megnyitották. Az új arculattal ellátott építményt két jól elkülöníthető részre osztották: a gyűjtemény raktározását és a háttér munkákat szolgáló helyiségekre, valamint az olvasóközönség számára látogatható terekre. A könyvtár akadálymentesen megközelíthető és használható, a szintek közötti közlekedést az impozáns lépcsők mellett személylift segíti.

A belépést követően egy nyitott, tágas átrium fogadja a látogatókat. A földszintet az első emelettel összekötő főlépcső ülőhely-

ként is funkcionál, remek lehetőséget ad csoportképek készítéséhez. A megszépült környezetben szembevetődő az egységes polrendszer. Végig a falak mentén megnyezetig érő esztétikus könyvespolcok kaptak helyet, melyek legfelsőbb tartalmához különleges létra segítségével férhet hozzá az érdeklődő. Nincsen olyan zuga a könyvtárnak, ahol ne találánánk könyvekkel teli polcokat. A térnyitásnak köszönhetően a korábbiakhoz képest sokkal több dokumentum található meg a nyilvános terekben. Régebben a helyhiány miatt kevesebb könyv kapott helyet szabadpolcon.

”

**Az infrastruktúra-
fejlesztés mellett
modernizálták
a könyvtári tereket,
több új innovatív
könyvtárinformatikai
szolgáltatást
bevezettek.
A korszerűsítés
és átalakítás
a közösségi
funkciókat
egyenként
erősítette**

A könyvtár állománya 560 000 dokumentumból áll, ebből mintegy 100 000 tétel magyar nyelven íródott. A könyvbeszerzésre fordított keret 15–20%-át magyar nyelvű kiadványokra fordítják, a gyűjteményt a Márai-program és adományok segítségével bővítik. Az állományban könyvek, folyóiratok, audiovizuális dokumentumok (CD, DVD, hangoskönyv, bakelit-lemez) tartoznak. Az ifjúsági korosztály körében népszerű képregények és mangák egyaránt kölcsönözhetőek. A streaming-szolgáltatások díjnövekedése kedvezően hat az audiovizuális kölcsönzések forgalmára, keresik a zenei dokumentumokat, a könyvtár pedig az igényekre alapozva bővíti a zenei állományt. Az intézmény lemezjátszóval rendelkezik, a bakelitgyűjtemény szintén folyamatosan gyarapodik. A szolgáltatásbővítés részeként vizsgálják a tárgyak kölcsönzési lehetőségét, jelenleg a könyvtári laptopok és tabletek helyben használatát biztosítják a látogatók számára.

2025 szeptemberében jelentősen megnőtt a beiratkozások száma. A könyvtár felújítása és modernizálása nagy média-visszhangot kapott, számos orgánium tudósított a megnyitóról. Ennek köszönhetően a lakosság értesülhetett a megújult környezetről, a kíváncsiság pedig az intézménybe csalogatta a látogatókat. 2024-hez képest 2025-ben 62%-kal nőtt a bérletes könyvtárlátogatók száma. Májusi ottlétünkkor azt a tájékoztatást kaptunk, az intenzív időszak mérséklődött.

A Bihar Megyei Könyvtárban a beiratkozás nem feltétele a könyvtárhasználatnak. A rendezvények jellemzően térítésmentesen látogathatók. Az olvasójegyen helyet

kap a könyvtárhasználó fotója, a tagság érvényessége egy évre szól. A dokumentumok kölcsönzési ideje két hét, természetesen kérhető a határidő hosszabbítása. Jelenleg egy reális késedelmi tarifa bevezetésén dolgoznak, a megnyitót követően több nagy összegű késedelmi díj megállapításra került (például 140 lej, azaz 9400 Ft). A késedelmes olvasóval történő ügyintézészt igyekeznek a személyzet racionálisan és rugalmasan kezelni.

A földszinten a Humanitas üzemeltetésében irodalmi kávézó és könyvesbolt kezdte meg működését, mely egyben közösségi tér és találkozóhely. A kávézó magába foglal egy nézőtérrel ellátott nyitott színpadot, melyen könyvbemutatókat, színházi előadásokat, kulturális eseményeket szerveznek. A látogatóknak két kültéri terasz is lehetőségük van az olvasásra, tanulásra, kötetlen beszélgetésre.

Külön játszószobát kaptak a könyvtárba látogató gyermekek. A foglalkoztató és kiállító tér süllyesztett padlózattal (hasonló fogadta 1985-től két évtizeden át a gyermekolvasókat Békéscsabán) és emelt nézőtérrel rendelkezik, festészeti és kézműves foglalkozásoknak, hangszerbemutatóknak ad otthont. A helyiségben a legkisebbek magyar és román nyelvű gyermekkönyveket, puffokat és kisasztalokat talál-

nak. A gyermekek számára magyar nyelvű programokat is biztosítanak, a környezetvédelmi témahéten óvodai és iskolai csoportok számára egyaránt tematikus bemutatókat szerveztek.

A 60 fős amfiteátrumteremben filmvetítést szerveznek. A helyiség bérelhető, jellemzően író-olvasó találkozók és szakmai konferenciák szervezésére bérbe vehető. A bevételsszerzés a fenntartó megyei önkormányzat elvárása.

A nemzetközi trendeknek megfelelően makerspace műhely is helyet kapott, melynek célja a modern technológiák játékos felfedezése. Az új eszközöket (3D nyomtató, hímző- és varrógépek) főképp szakkörökön és bemutatókon hasznosítják. A varrókörben nemzeti blúzok és hímzett ruhadarabok készülnek. A háromdimenziós technológiával és a 3D-s nyomtatás folyamatával workshop formájában ismerkednek meg a diákokat. A térítéses program végén nyomtatott mesefigurákkal, illetve új ismeretekkel távozhatnak a résztvevők. A foglalkozásokat elsősorban a könyvtár munkatársai vezetik.

2021-től a könyvtárban működik a Várad című irodalmi folyóirat szerkesztősége. Két könyvtári munkatárs, illetve egy kül-

sős személy látja el a szerkesztési feladatokat. Szintén a könyvtár égisze alatt kerül kiadásra a román nyelvű Familia kulturális lap.

A modernizált intézményben több 21. századi könyvtárinformatikai megoldás található.

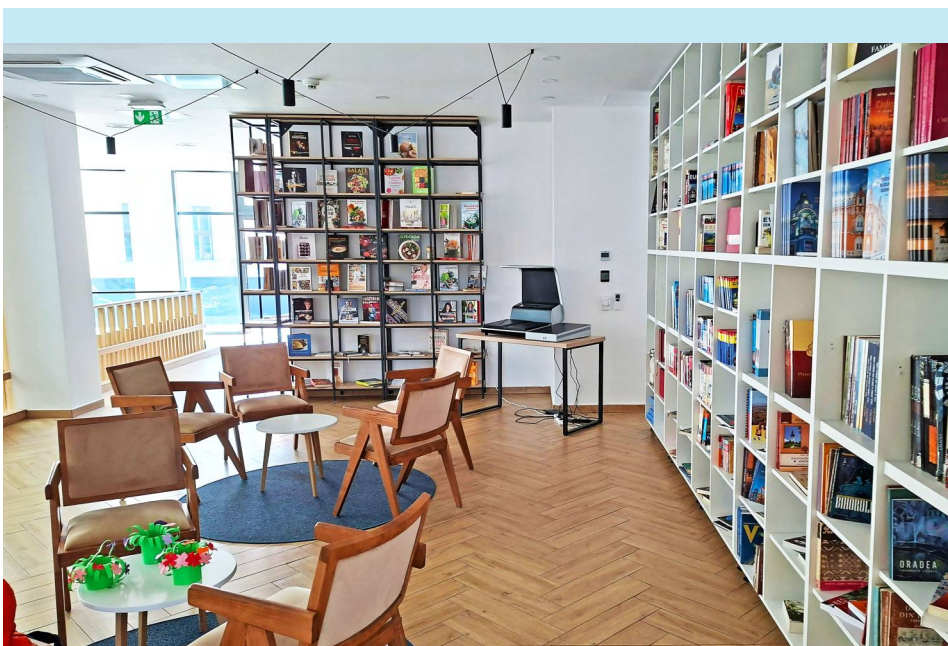
A könyvek 80%-a rádiófrekvenciás azonosítót (Radio-Frequency Identification) kapott. Az RDID használata megkönnyíti a kölcsönzési műveleteket, lehetővé teszi az automatizált kölcsönzést, állományvédelmi és nyilvántartási célt is szolgál. A technológiának köszönhetően a hét minden napján, a nap 24 órájában kölcsönzés és visszavétel végezhető az előtérben elhelyezett könyvautomata (easy box) segítségével. Az olvasók mobilapplikáción és e-mailben jelezhetik kölcsönzési igényüket, melyeket a nyitvatartási időtől függetlenül átvehetnek.

A könyvtár több pontján önkiszolgáló állomás üzemel. Az önkölcsönző automatával az olvasó önállóan, a könyvtári kártyája segítségével tud dokumentumokat kölcsönözni vagy éppen visszahozni. A terminálok többnyelvűek: a román mellett magyar, angol és francia nyelvű felület használható.

Az önkiszolgáló szkennerek használata térítésmentes a könyvtárlátogatók számára. Az eszközök használatában a könyvtárosok nyújtanak segítséget. A könyvtári példányok különféle formátumokban archiválhatók, a digitalizált állományok saját pendrive-ra vagy külső merevlemezre menthetők.

A *Liberty Link* mobilalkalmazás segítségével böngészhető a katalógus, továbbá lehetőséget biztosít a kölcsönzési határidő hosszabbítására és a példányok online lefoglalására egy későbbi átvételhez.

A LIVA booksterilizer beüzemelése jelen cikk megírásáig nem történt meg. A berendezés a könyvek portalánítására és fertőtlenítésére, a baktériumok eltávolítására hivatott.





A bérelhető podcaststúdióban professzionális felszerelések segítségével hangfelvételek rögzíthetők, valamint multimédiás tartalmak szerkeszthetők.

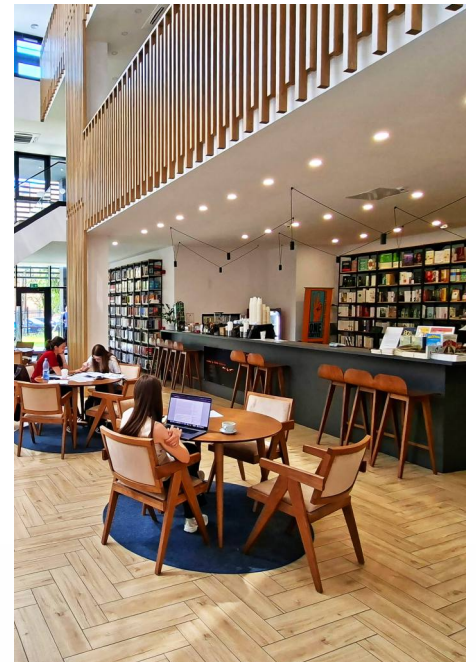
A könyvtárbeutató túra során bepillantást nyertünk a nagyváradi könyvtár régi könyv-, újság- és kéziratgyűjteményébe. A kommunizmus idején az egyházi vagyont államosították, a templomokból elkobzott könyvek és sajtótermékek egy része a nagyváradi könyvtárba került. Dr. Silviu Sana, a régi könyvek szakértője egy külön előadást szentelt az intézmény birtokában lévő legféltettebb kincsek, a négy ősnymotatvány (incunabulum) ismertetésére.

A legkorábbi ősnymotatványuk az 1479-ben Velencében kiadott Fasciculus Temporum, mely egy krónika, vallási és laikus témákat egyaránt tartalmaz. Történelmi értékkel bír, mivel kronológiai sorrendben, a kezdetektől egészen a 15. századig összegzi az ismereteket. A kiadvány nem teljes, mindössze részleteket foglal magába. 34 kiadása ismert a világon, a Nagyváradon őrzött nyomtatvány a hetedik kiadás. Különlegessége, hogy Luxemburgi Zsigmond magyar király bejegyzését is tartalmazza. A kiadványban található egy lenyomat, mely Velence utcarészletét ábrázolja. A Defensorium Curatorum contra eos qui privilegiatos se dicunt című 1489–1492 között Párizsban nyomtatott latin nyelvű ősnymotatvány Richardus de Radulphis (Richard FitzRalph) római katolikus püspök munkája. Mindössze kilenc példány létezik belőle, összesen nyolc kiadást ért meg, a hetedik kiadás található

Nagyváradon. Az alacsony példányszám miatt rendkívüli értékkel bír. Megtalálható az ősnymotatványok között továbbá Robertus Caracciolus Opera Varia című kiadványa (Velece, 1483–1485), illetve a Liber Chronicarum Secunda etas Mundi (Nürnberg, 1493). A könyvtár a négy ősnymotatvány mellett mintegy 3500 tétel, 16–19. századi régi könyves gyűjteménnyel büszkélkedhet.

2005 óta a gyűjtemény részét képezi a Mózes család hagyatéka. A zsidó származású dr. Mózes Károly nagyváradi orvos volt, a második világháborúban orvosként szolgált, majd megalapította az egészségügyi asszisztensek technikumát. A Mózes család később Izraelben telepedett le. Az állományt dr. Mózes Károly felesége, Mózes Teréz etnográfus, a Bevérzett kőtáblák című könyv szerzője adományozta a könyvtárnak. Nagyváradon az egészségügyi szakembereknek odaítélt kitüntetés viseli a család nevét. A Mózes-hagyaték zárt állomány, kizárólag az olvasóteremben kutatható.

Az első közel 10 hónap tapasztalatai alapján a megújult könyvtárban nagy népszerűségnek örvend az önkölcsönző terminál. A DIY-jellegű szolgáltatás az újszerűségének köszönhetően vált kedvelté az olvasók körében. Kétségtelenül új színt fűt a könyvesbolt és kávézó, melynek szabadterei bevonzzák a látogatókat a könyvtárba. A felújított épületet nagy számban látogatják egyetemisták, gyakran reggel 8 órától este 8-g használják a könyvtárat. A tanulótermek, a nyitott terek, a kávézó és a kulturális programok mind a korosztály igényeihez kapcsolódik. Örömteli, hogy előszeretettel megfordulnak a könyvtárban a kisgyermekes családok, ahol mind a gyermekek, mind a felnőttek megtalálhatják az érdeklődésükhöz illő irodalmat.





Az örsvidéki UMIZ Magyar Média- és Információs Központ

Az alsóöri székhelyű UMIZ (*Ungarisches Medien- und Informationszentrum – Magyar Média- és Információs Központ*) az örsvidéki magyar népcsoport kulturális, tudományos és közösségi intézménye. A könyvtár, levéltár és kultúrház gyökerei 1973-ig nyúlnak vissza, amikor dr. Ireneusz Galambos bencés rendi szerzetes és alsóöri plébános saját könyvgyűjteményét felajánlva megalapította az alsóöri székhelyű örsvidéki magyar könyvtárat.

Az akkor még csak egy telephellyel rendelkező, több mint 25 000 kötetes könyvtár már az 1980-as évek végére egész Ausztria legnagyobb nyilvános magyar nyelvű könyvtárává nőtte ki magát. Emellett levéltára is több mint 10 000 dokumentumot őriz. Mivel már az 1990-es években szükségessé vált egy infrastrukturális bővítés és a kibővült tevékenységi területek újrastrukturálása, az egyesületté átalakult könyvtár 1999-ben egy EU INTERREG-program keretében létre tudta hozni a ma is UMIZ néven ismert intézményt.

Az UMIZ-nak ma két telephelyen („Öreg Iskola” kultúrház és szakkönyvtár, valamint a községházában található könyvtárhelyiségek) több mint 400 négyzetméternyi, intézményi célokra használható területe van. Emellett egy kétszáz fős nagy rendezvényterem és egy önkormányzati klubház is bármikor rendelkezésre áll.

Az UMIZ különös figyelmet fordít a burgenlandi magyar népcsoport történeti és kulturális örökségének dokumentálására, megőrzésére és kutathatóvá tételére.

A szakgyűjtemények között helytörténeti kiadványok, régi dokumentumok, fényképek, hangfelvételek és kéziratok egyaránt megtalálhatók.

Az UMIZ emellett közösségi térként és kulturális házként is működik. Az alsóöri Öreg Iskola épülete rendszeresen ad ott-hont könyvbemutatóknak, kiállításoknak,

tudományos előadásoknak, irodalmi esteknek, műhelyfoglalkozásoknak és hagyományörző programoknak.

A rendezvények célja nem csupán a kulturális értékek bemutatása, hanem a közösségi identitás és a generációk közötti kapcsolatok erősítése is. Az intézmény programjai gyakran többnyelvű formában valósulnak meg, tükrözve Burgenland sajátos nyelvi és kulturális sokszínűségét. Az intézmény honlapja a www.umiz.at címen érhető el.

Az intézet tevékenysége különböző szakterületű csoportok és bizottságok munkájában nyilvánul meg.

Ezek közül az **irodalmi csoport** működik a legrégebb óta. Immár több mint három évtizede rendszeresen emlékezik meg az 1848/49-es és az 1956-os forradalom és szabadságharc évfordulóiról. Emellett számos további, irodalmi jellegű megemlékezés is megszervezésre került híres magyar költők és írók történelmi évfordulói alkalmából. Az irodalmi csoport legújabb kezdeményezései közé az ún. képzési estek tartoznak, amelyek egy meghatározott irodalom- és művészettörténeti korszakot vizsgálnak meg, és – mint minden egyéb rendezvény esetében is – a csoporttagok aktív bevonásával (szavazás, felolvasás) valósulnak meg.

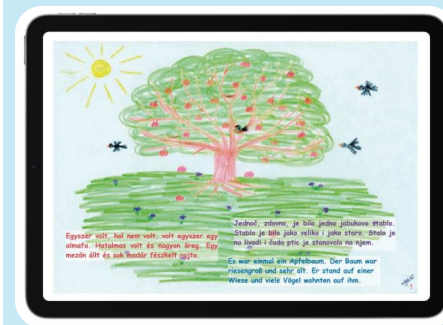
Az intézmény nyelvtudományi bizottsága különleges szerepet tölt be: 2007 óta **Imre Samu Nyelvi Intézet** (ISNYI) néven, a Magyar Tudományos Akadémia eszmeiségével, célkitűzéseivel és határon túli kapcsolatrendszerével összhangban, az MTA-val együttműködő határon túli magyar nyelvi intézetek hálózata (Termini Kutatóhálózat) részeként nyelvtudományi feladatok ellátására alakult meg. Az intézet névadója, a felsőöri születésű Imre Samu (1917–

”
Az UMIZ különös
figyelmet fordít
a burgenlandi
magyar népcsoport
történeti és
kulturális
örökségének
dokumentálására,
megőrzésére és
kutathatóvá
tételére

1990) nyelvész és akadémikus, 18 éven keresztül az MTA Nyelvtudományi Intézetének igazgatója volt. Az ISNYI fő feladata az örsvidéki magyar nyelv, nyelvjárások és a kétnyelvűség kutatása, dokumentálása és megőrzése. Különösen fontosnak tartja az őshonos burgenlandi magyar közösség nyelvi örökségének feltárását és tudományos feldolgozását. Egyetemi és akadémiai szintű szakemberek foglalkoznak az örsvidéki magyar nyelvjárások vizsgálatával, a kétnyelvűséggel és nyelvcserevel, névföldrajzi és nyelvföldrajzi összefüggésekkel, a kisebbségi nyelvhasználat sajátosságaival, valamint a helyi nyelvi és kulturális örökség dokumentálásával. Minde mellett az ISNYI munkája nemcsak elméleti nyelvészetet jelent, hanem élőnyelvi gyűjtéseket, adatbázis-építést, kiadványok megjelenítését és konferenciák szervezését is. Az ISNYI eddig hat tudományos kötetet jelentetett meg.



Az UMIZ hely- és régiótörténeti bizottsága szintén már közel két évtizede tevékeny. Kiindulópontját az UMIZ több mint 3500 történelmi felvételt tartalmazó fényképgyűjteménye jelentette, amelynek feldolgozásából született meg az első helytörténeti kötet „Alsóőr régi felvételeken” címmel. Azóta a bizottság közel húsz kötetet jelentetett meg a legkülönbözőbb témakörökben. Találhatók közöttük néprajzi jellegű kiadványok („Alsóőri népmesék és elbeszélések”, „Alsóőr történetéből – írásos emlékek és szójhagyomány”), egyházi témájú művek („Az örök hitének öröksége 1769–2019”, „Alsóőri egyházi énekek”), verseskötetek, életrajzi művek (mint például dr. Galambos Iréneusz volt plébánosról vagy Csonka Ernő művészcsoportról szóló kiadványok), jubileumokhoz kapcsolódó kötetek („40 éve Alsóőri Színjátszóegyesület”, „50 éve pásztorjátékok”, „100 éve Alsóőri Énekkar”, „120 éve Alsóőri Önkéntes Tűzoltóság”), szélesebb célközönségnek szánt kiadványok („Örvidéki sütemények”, „Örvidéki füveskönyv”), illetve régiótörténeti tudományos publikációk is („A Gróf Erdődy-féle Iparművek és a Vasvörösvári uradalom a 19–20. században” I-II. kötet) stb.



zottság a www.umiz4kids.at címen egy e-learning felületet is működtet, amely kiválóan alkalmas a gyermekkönyvek meserészeneinek hangoskönyveit, gyermekszótárakat és egy szógyakorló programot is tartalmaz. A felület jelenleg is bővítés és továbbfejlesztés alatt áll. Mindemellett a bizottság olvasásanimációs rendezvényeket is szervez, éves szinten 20–30 gyermekkönyvmozit rendez, amelyeken a kivetített képeskönyveket többnyelvűen olvassák fel, és a gyermekeket aktív módon vonják be az adott mesébe. Ezen túl gyermekműhelyek is bővítik a gyermekprogramok sorát, a lelkes tagok pedig a kiadványokkal fesztiválokon és vásárokon is jelen vannak.

Az óvodapedagógiai bizottság

„UMIZ4KIDS” sorozatcímmel eddig több mint félszáz többnyelvű gyermekkönyvet és -füzetet jelentetett meg, főként magyar, német és kodifikált burgenlandi horvát nyelvjárásban. Néhány jubileumi kötet az örvidéki magyar tájszólást és a roma nyelvet is tartalmazza. A sorozat kötetei az óvodai év témaköreinek megfelelően egy illusztrált meserészt és egy tematikus pedagógiai részt is tartalmaznak. Emellett az első 24 kiadványhoz hangoskönyvek is megjelentek az említett nyelveken. A gyermekkönyvsorozatra alapozva a bi-



Képtár és művészeti gyűjtemény:

Az UMIZ fennállása óta egyéni vagy csoportos tárlatok keretében évente több képzőművészeti kiállítást is megnyit. Így az elmúlt három évtizedben jóval több mint száz, a magyar nyelvterületről származó művészt mutathatott be a közönségnek. E tevékenység eredményeként az intézmény kis galériája a magyar képzőművészeti élet bizonyos berkeiben is ismertségre tehetett szert. Burgenlandban az UMIZ mint kiállítási helyszín a magyar képzőművészet egyik kiemelt közvetítője. Az évek során művészek által történő juttatásokból, adományokból, műpici dotációkból és hagyatékok megőrzéséből saját művészeti gyűjteményt épített fel, amely jelenleg több mint 140 kortárs magyar műalkotást tartalmaz. Ezeknek egy rendszeresen rotáló része állandó kiállítás keretében tekinthető meg az Öreg Iskola kultúrházban.

Ezen túl az intézmény – számos egyéb társadalmi megnyilvánulás mellett – az Örvidék határörökségéből adódóan hadtörténeti kutatással és határon átnyúló honvéd hagyományörző kapcsolatok ápolásával is foglalkozik.



Középpontban a fiatalok

Az Eötvös Károly Könyvtár új ifjúsági részlege: a ZUG

Veszprém életében a 2022-es és 2023-as év kiemelkedően fontos és mozgalmas volt. Az „Európa Kulturális Fővárosa” cím birtokosaként nemzetközi figyelmet kapott az ország, a város és régiója, valamint az itt található kulturális események, programok is.

Ebben az időszakban a veszprémi Eötvös Károly Könyvtárban is jelentős beruházások folytak. Számos technikai fejlesztés került megvalósításra, mint például a bibliobox vagy az önkölcsönző-automata kialakítása, amelyek mind az olvasók kényelmét szolgálják. Mindezek mellett a könyvtár több tere is nagymértékben megújult. Az intézmény egyik látványos új részlege, a ZUG is ennek köszönhető.

A ZUG Ifjúsági közösségi tér a könyvtár egy olvasók elől elzárt, raktérként funkcionáló, rossz állapotú helyiségéből alakult át az intézmény egyik legmodernebb terévé. Már az átadásakor is hiánypótló volt Veszprémben, ugyanis a város az iskolákon kívül nem sok olyan hellyel rendelkezett, ahol a fiatalok kötöttségek nélkül, tértmentesen huzamosabban időt tudtak volna együtt eltölteni. A középiskolás és egyetemista korosztály számára létrehozott helyiség ellenszolgáltatás nélkül kínál tanulási, találkozási és szórakozási lehetőséget a fiataloknak. Már a tervezés is a helyi diákönkormányzatok segítségével zajlott – a ZUG elnevezést is a kamaszok adták a részlegnek, utalva a zugos, kuckós belső kialakítására.

Az oszlopoknak és a falaknak köszönhetően a ZUG természetéből fakadóan osztott, így könnyű volt sokféle szolgáltatást elhelyezni a térben. Nagy, összetelható és elemes, mozgatható tanulóasztalok állnak rendelkezésre a szorgalmas diákok részé-

re, a társasjáték-szekerényt pedig babzsákok és kanapék veszik körbe. A szórakozási és pihenési lehetőségek mellett az előadótérben időközönként különböző programokkal, klubokkal várják az érdeklődőket.

A részlegben található egy három főt befogadni képes, felszerelt podcast szoba, valamint egy modern digitális zongora is, amely szintén használatba vehető a könyvtár bármelyik olvasója által.

Közel három év működés, információ- és tapasztalatgyűjtés után a könyvtár igyekezett reagálni a további igényekre és lehetőségekre. Így, hogy a kellemes időtöltésen túl a könyvek is közelebb kerüljenek a fiatalokhoz, kölcsönözhető dokumentumokkal bővítették tovább a ZUG kínálatát.

A mai világban számos okra visszavezethető, hogy a kamaszok és a fiatal felnőttek miért nem járnak könyvtárba. Ennek egy részét, például a társadalmi és a digitális változásokat a könyvtár nem tudja befolyásolni. Amit viszont megtehet, hogy annak a korcsoportnak, aki a gyermekkönyvtárba már nem szívesen megy be, a felnőtt részleg pedig még túl nagy, túl ijesztő, túl komoly neki, egy külön részleget biztosít egy olyan térben, ami már úgymint az övék.

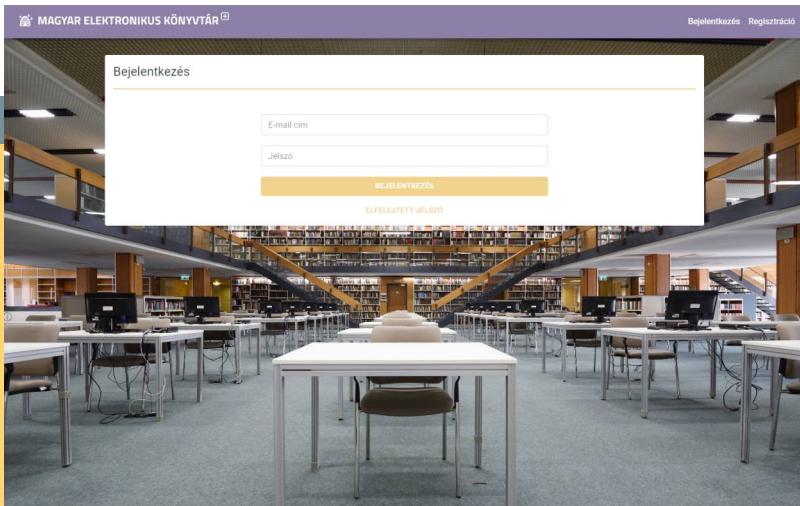
Az Eötvös Károly Könyvtár új ifjúsági részlege a gyermekkönyvtár és a felnőtt részleg leválogatott állományrészének az ötvözéséből jött létre. Az ifjúsági könyvtár

célja, hogy a diákok (újra) szívesen olvaszanak, így a könyvek átvezetések a fiatalok mai olvasási preferenciái kerültek fókuszba. Olyan regények közül válogathatnak, amik most népszerűek, szórakoztatóak, vagy esetleg fontos témákkal foglalkoznak. A digitális térben a Booktok és a Bookstagram egy új generációnak segít megmutatni, hogy az olvasás lehet élvezetes és menő. Hogy rengeteg könyvről nem esik szó az iskolákban. Hogy a popkultúrába igenis jónéhány könyv is beletartozik, nem csak a zene és a filmek. Erre tud rácsatlakozni a könyvtár is, ihletet merítve az online térből, ezzel közelebb kerülve a megszólítandó célcsoport világához, aktuális érdeklődési köreihez.

Az eddigi tapasztalatok alapján minden szempontból előnyös lépés volt a fiataloknak szóló gyűjtemény kialakítása. Akik a könyvek miatt mennek az új részlegre, rácsodálkoznak a ZUG egyéb lehetőségeire is, akik viszont régóta használják a helyiséget, kíváncsian nézegetik a nekik szóló köteteket.

A kamaszokat mindig is nehéz volt és mindig is nehéz lesz megszólítani és motiválni. Annyit tehetünk, hogy folyamatosan újítunk, változtatunk, próbálkozunk, és velük együtt reagálunk a modern, felgyorsult világ változásaira – hátha sikerül találkoznunk egymással valahol az úton.





A megújulás útján

A nemzeti könyvtár tartalomszolgáltatásai 3.

A könyvtárak egyik legfontosabb feladata mindig is az volt, hogy hidat teremtsenek a dokumentumok és az olvasók között. A digitális korban ez új jelentést kapott: ma már nemcsak az a kérdés, hogy egy mű megtalálható-e a könyvtár állományában, hanem az is, milyen jogi és technikai feltételek mellett válhat hozzáférhetővé. Különösen igaz ez a szerzői jogvédelem alatt álló dokumentumokra.

Erre a kihívásra ad választ a MEK+, amelynek célja, hogy a nem közkincs jellegű, de digitalizált dokumentumok is elérhetővé váljanak a közgyűjteményi és oktatási intézményi környezetben. A szolgáltatás, tehát nem egyszerűen egy új felület, hanem egy olyan hozzáférési modell, amely egyszerre veszi figyelembe a felhasználói igényeket és a szerzői jogi korlátokat.

A MEK+ létrejöttének egyik legfontosabb előzménye a tömeges digitalizálás. Az OSZK-ban zajló digitalizáló munka során olyan kiadványok digitális másolatai is elkészülnek, amelyek nyomtatott formában kötelepéldányként kerülnek a nemzeti könyvtárba. Emellett egy mű technikailag rendelkezésre állhat digitális formában is, de ha szerzői jogvédelem alatt áll, nyilvános online közzététele nem lehetséges. A MEK+ ebben a helyzetben teremt új lehetőséget, mivel a digitális másolat nem kerül ki az internetre, de ellenőrzött, zárt hálózaton mégis hozzáférhetővé válik a felhasználók számára.

A szolgáltatás jogi alapját több, egymással összefüggő szabályozás adja. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 38. § (5) bekezdése lehetővé teszi, hogy a kulturális örökségvédelmi, valamint az oktatási intézmények a gyűjteményeik részét képe-

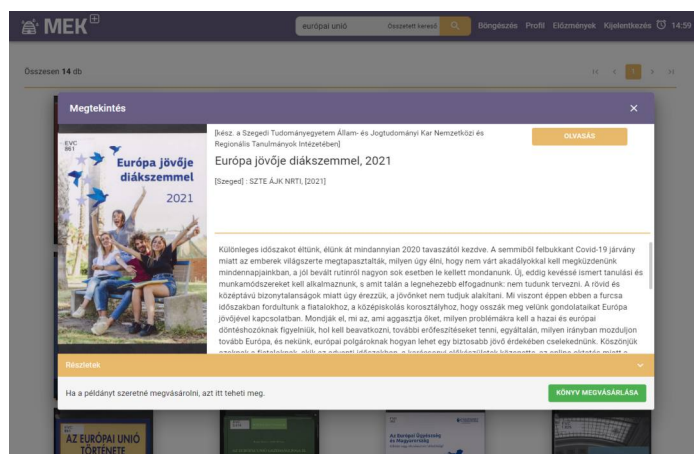
ző műveket tudományos kutatás vagy egyéni tanulás céljára, az intézmény helyiségeiben ezzel a céllal üzembe állított számítógépes terminálok képernyőjén megjelenítsék. Fontos feltétel, hogy ez a felhasználás közvetve sem szolgálhat jövedelemszerzési célt.

A 117/2004. (IV. 28.) Korm. rendelet a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 38. §-ának (5) bekezdésében szabályozott szabad felhasználás esetében a nyilvánosság egyes tagjaihoz való közvetítés és a számukra történő hozzáférhetővé tétel módjának és feltételeinek meghatározásáról a technikai feltételeket pontosítja, olyan biztonságos műszaki megoldást kell alkalmazni, amely megakadályozza a művek módosítását, többszörösét és illetéktelen továbbközvetítését.

A kötelepéldányokra vonatkozó 717/2020. (XII. 30.) Korm. rendelet a kiadványok kötelepéldányainak szolgáltatásáról, megőrzéséről és használatáról szerint szolgáltatási célra a nyomtatott kiadvánnyal megegyező nyomdai felhasználásra nem alkalmas elektronikus példány hozható létre. Ez a megjelenést követő második év január 1-jétől tehető hozzáférhetővé a dedikált, zárt hálózaton. Fontos korlát, hogy a teljes hálózaton egyszerre legfeljebb egy gépen, egy példányban lehet megnyitva egy adott dokumentum, amely nem másolható le informatikai úton.

Ezek a szabályok szigorúnak tűnhetnek, de világos keretet teremtenek a szolgáltatás működtetéséhez. A MEK+ fejlesztésének célja az volt, hogy a rendszer minden ponton megfeleljen az előírásoknak, miközben a felhasználók számára egyszerű használatot biztosít. A szolgáltatás zárt láncú, vagyis a dokumentumok nem érhetőek el otthonról, nem kereshetők fel nyilvános weboldalon, és nem tölthetők le. A használat a kijelölt számítógépes terminálokon történik. Ugyanakkor a dokumentumok és a hozzájuk kapcsolódó adatok nem helyben, az adott gépen tárolódnak, hanem központi, felhőalapú környezetben.

A felhasználói felület kialakításánál kiemelt szempont volt a letisztultság. A MEK+ egy olyan alkalmazás, amelyet a hétköznapi felhasználó is gyorsan megért. A főoldal szerkezete ezért ismerős logikát követ, megjelennek az újonnan bekerült dokumentumok, a legutóbb olvasott művek és az ajánlott tartalmak is. Az ajánlás a dokumentumok tárgyszavai alapján valósul meg. A rendszer figyelembe veszi (azt), hogy a felhasználó korábban milyen





témájú műveket nyitott meg, és ezek alapján osztályokba sorolja a használónak ajánlott olvasnivalókat. Itt fontos megjegyezni, hogy az ajánló nem az adott személyhez kötődik, hanem a tárgyszavak szerint működik.

A keresés egyszerű és összetett formában is használható. Az alapkereső minden, a dokumentumhoz kapcsolódó, metaadatban keres, így szélesebb találati listát adhat. Az összetett keresés pontosabb szűkítést tesz lehetővé a célzott kereséssel cím, szerző, kiadó vagy más bibliográfiai adatok alapján. A találati listából vagy főoldalról megnyitott dokumentumok adatain megjelenik a borító, a legfontosabb leíró adatok, valamint egy rövid ismertető is. A részletesebb adatok között további kapcsolódási pontok találhatók, a kiemelt metaadatok alapján újabb keresések indíthatók.

A dokumentumok olvasása PDF-olvasón keresztül történik, de a rendszer nem a teljes fájlt tölti be egyszerre. Ehelyett az aktuálisan megjelenített oldalakat streameli, vagyis mindig csak az a tartalom töltődik be, amelyre az olvasónak szüksége van. Ez gyorsabb működést tesz lehetővé, és csökkenti az adatforgalmat is. Biztonsági szempontból is fontos, hiszen a dokumentum nem válik letölthető vagy másolható fájlá. Ezentúl a rendszer azt is figyeli, hogy egy olvasónak van-e már folyamatban lévő aktív olvasása és lehetőséget ad az olvasási idő meghosszabbítására is.

A MEK+ egyik legnagyobb előnye, hogy a csatlakozó intézmények számára egyszerűen bevezethető. A szolgáltatás igénybe-

A MEK+ tehát a digitalizálás, a szerzői jogi megfelelés és az olvasói igények találkozási pontján jött létre

vétele szerződéses formában történik, az OSZK biztosítja a szoftvert, az ehhez kapcsolódó alkalmazástámogatást és a bevezetéshez szükséges szakmai segítséget, míg a partnerintézménynek a kijelölt számítógépes terminált kell rendelkezésre bocsátania. Az alkalmazás telepítés nem igényel bonyolult helyi infrastruktúrát.

A rendszer minimális hardverigény mellett is működtethető. A partnerintézmények számára ez azért fontos, mert nem nagy költségű informatikai beruházásról, hanem gyorsan integrálható szolgáltatásról van szó.

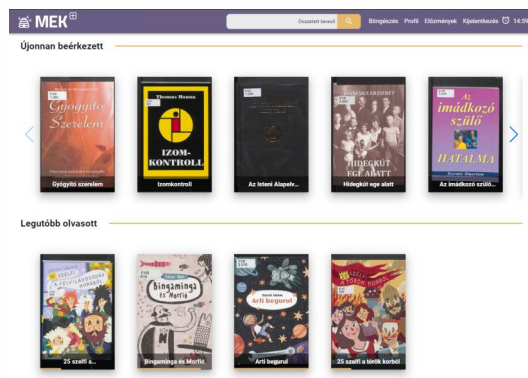
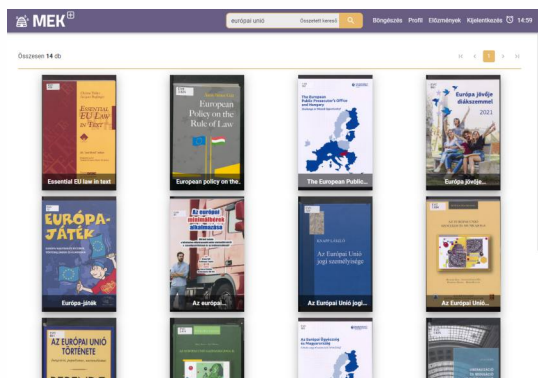
A szolgáltatás könyvtárszakmai jelentősége több szinten is értelmezhető. Egyrészt bővíti a könyvtárhasználói hozzáférés lehetőségeit, ugyanis olyan művek válnak hozzáférhetővé, amelyek eddig jogi okokból nem voltak online elérhetők. Másrészt támogatja a kutatást és az egyéni tanulást, különösen akkor, amikor a nyomtatott példányok nehezen hozzáférhetők vagy éppen ki vannak kölcsönözve. Harmadrészt új szerepet

adhat a könyvtári tereknek is. Ugyanis a digitális hozzáférés nem a könyvtár fizikai terét váltja ki, hanem ahhoz kapcsolódik, mivel a felhasználónak be kell lépnie az alkalmazásba, ahol ellenőrzött módon, de modern felületen olvashatja a dokumentumokat.

A MEK+ tehát a digitalizálás, a szerzői jogi megfelelés és az olvasói igények találkozási pontján jött létre. Nem a nyílt online hozzáférés alternatívája, hanem annak kiegészítése, olyan tartalmak számára kínál szolgáltatási lehetőséget, amelyek más módon nem lennének elérhetők. A „plusz” ebben az értelemben nem csupán a név része. A szolgáltatás hozzáadott értéke abban áll, hogy a könyvtárban létrejövő digitális másolatok a jogszabályi keretek tiszteletben tartásával eljuthatnak az olvasókhöz, kutatókhoz és diákokhoz.

A MEK+ megmutatja, hogy a digitális könyvtári fejlesztések nem kizárólag technológiai kérdések. Legalább ennyire szól-

nak jogról, hozzáférésről, szolgáltatásszer-vezésről és arról a könyvtári alapfeladatról, hogy a dokumentumok ne pusztán megőrzött értékek legyenek, hanem használható, kereshető és olvasható tudásforrások. Ebben az értelemben a MEK+ fontos lépés afelé, hogy a digitális kulturális örökség minél szélesebb körben, mégis felelős és szabályozott módon váljon hozzáférhetővé.



A Háromká folyóirat 4. évfolyamának 1. számában megjelent „A megújulás útján. A nemzeti könyvtár tartalomszolgáltatásai 2.” című írás irodalomjegyzéke sajnálatos módon nem került közlésre a lapszámban. A mulasztásért ezúton is elnézést kérek a szerzőktől és az olvasóktól. Fontosnak tartom, hogy a cikkhez kapcsolódó felhasznált források is elérhetők legyenek, ezért az irodalomjegyzéket jelen helyesbítés részeként EZEN a linken pótoltam.

Tamásné Kovács Adrienn



Olvasóközösség Imrehegyen

Településünk

Imrehegy község Bács-Kiskun megye legfiatalabb települése 1952-ben alakult Kecel és Kiskunhalas központjától távol eső tanyavilágából. A község a kiskőrösi járásban helyezkedik el és közvetlen határai: Kiskunhalas, Pirtó, Soltvadkert, Kecel és Császártöltés. A települést a megalakulás előtti években helytörténeti források szerint „Szentimrehegy” tanyaközpontként említették. Imrehegy története a Kalocsai Érsekséggel és az 1914-ben épült Káptalani pincének megépítésével kezdődött. Ma az épület műemlék jellegű. Imrehegyről először 1898-ban tesznek említést a Kalocsai Érsekségnél vezetett dokumentumok, ügyiratok. Népessége jelenleg 629 fő.

Könyvtárunk története

Régi vágya volt a lakosságnak a kultúrház, de ehhez az 1950–60-as években még nem volt elegendő fedezete az akkori Tanácsnak. Eleinte egy fedett, kerekeken guruló lövontatású kordéban ment minden iskolába a filmvetítés hetente, egy akkumulátorral működő mozgéppel. A kulturális rendezvényeket az iskolában tartották, itt könyveket is lehetett kölcsönözni.

1981-ben a lakosság régi vágya teljesült a klubkönyvtár felépítésével. A helyiek társadalmi munkájával felépült Községi Klubkönyvtár önálló épületébe került a könyvtári szolgáltatás, amely közművelődési könyvtár szerepét töltötte be. Szívonalas műsoraival, rendezvényeivel, videófilmek vetítésével, színes televízióval, a különböző korosztályok részére klubok táncmulatságaival és kirándulások szervezésével állt a lakosság szolgálatában. A könyvtár közel 8000 kötete és a 12 féle folyóirata biztosította a kölcsönzési lehetőséget.

1995-ben az önkormányzat a szűkös anyagi helyzetére való tekintettel az épületet vállalkozóknak adta ki, így a könyvtár az általános iskola padlásterében kialakított folyosón kapott helyet.

Könyvtár, Információs és Közösségi Hely átadása

2012-ben a község megalakulásának 60 éves évfordulóját ünnepeltük. Erre az alkalomra Imrehegy Község Önkormányzata Imrehegy 60 éves címmel kiállítását rendezett az augusztus 3-án átadásra váró IKSZT Könyvtár, Közösségi és Információs Helyen. Ismét eredeti helyére került vissza a könyvtár.

A lakosság kulturális életének kibontakoztatásához nélkülözhetetlen a közösségi színtér, amely az olvasáson és a könyvkölcsönzésen kívül helyet ad a csoportoknak, kluboknak a közös kikapcsolódásra.

A könyvtár igazi varázserő lett a lakosság számára. Ettől az évtől kezdve tagjai vagyunk a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszernek, és heti 40 órás nyitvatartással az olvasói igényekhez alkalmazkodva várjuk a lakosokat. A Bács-Kiskun vármegyei

Katona József Könyvtárral szoros együttműködésben dolgozunk, amely segítségével minden negyedévben lehetőségünk van állományunkat növelni és frissíteni új dokumentumokkal. A könyvállományunk jelenlegi dokumentumállománya eléri a 6700-at.

2014-ben az IKSZT Könyvtár, Információs és Közösségi Hely megkapta a Könyvtárügyért-díjat! A rangos elismeréssel az országos, illetve a nagy megyei bibliotékák elit klubjába került be a kisközség, hiszen a korábbi években ezt a díjat főként megyei és egyetemi könyvtárak nyerték el. A kitüntetéshez nagyban hozzájárult a könyvtár magas látogatottsági statisztikája és a beiratkozók megduplázódása, valamint a lakosság részére rendezett változatos programok. 2015-től Könyvtárközi szolgáltatást vehetnek igénybe a helyiek.

Új könyvtáros

Településünk könyvtárosa több mint 30 év szolgálat után nyugdíjas éveinek megkezdése végett átadta tudását és szakmai tapasztalatát utódjának, aki sajnos csupán



egy évig tudta átvenni bibliotékánkat. Őt követően 2019 novemberében kerültem IKSZT munkatárs munkakörömbe, amit a mai napig végzek. Pont a COVID-járvány kezdeténél kezdtem meg a munkát, az akkori helyzet nem könnyítette meg a közösségi tér népszerűsítését. Mivel nem találkozhat-tunk személyesen a lakosokkal, ezért igyekeztem az online térben készülni nekik különböző kvizekkel, könyvajánlókkal (házhoz megy a könyv akció, ahol házhoz vittem az igényelt könyveket), érdekességekkel.

Úgy gondolom, hogy kiváltság egy kistérségi településen könyvtárosnak lenni és ezt a kiváltságot nagyon meg kell becsülni azáltal, hogy az ember 110 százalékban önmagát teszi bele minden téren. Igyekeztem az összes készségemet, képességemet továbbadni, amit csak lehet. Egy ekkora közösségben akkor lehet sikeresen munkát végezni a szakmában, ha magáénak érzi az ember. Hiszen annyi élményt és visszacsatolást ad a könyvtári közösségünk, amennyit mi könyvtárosok bele teszünk. Ennek elismeréseként 2026-ban a Magyar Kultúra Napján kitüntetéssel jutalmazott dr. Hankó Balázs kultúráért és innovációért felelős miniszter.

Rendezvényeink, főbb programjaink, szakköreink

Szerencsésnek mondhatjuk magunkat, hogy településünkön ugyan kis létszámmal, de működik iskola (1–4. osztály) és óvoda. A két intézmény létszáma átlagosan 50–60 gyermek körül mozog. Nagyon jó kapcsolatot ápolok mindkét intézménnyel, a gyermekek havonta többször átjönnek különböző programokra, könyvtári foglalkozásokra. Ezeket igyekszem úgy szervezni, hogy a gyermekek elég ingert kapjanak ahhoz, hogy érdeklődéssel fogadják a feladatokat. A Könyvtárközi szolgáltatásra sok programot tudok építeni. Rendezvényeimben mindig kiteszek tematikus könyvajánlókat, ezekkel általában élnek is a megjelentek. A foglalkozásaim fő célja, hogy a résztvevőkkel megszerettessem a könyvtár intézményét és szeressenek könyvtárba járni. Ehhez a megyei könyvtárunk is hozzájárul programokkal (író-olvasó találkozók, különböző ismeretterjesztő előadások). A látogatóknak a kölcsönzésen, vagy internetezéssel kívül próbálok több alter-

natívát is kínálni, amiből választhatnak. Ez akár lehet könyvajánló, kézműveskedés vagy társasjátékozás is.



A lakosság kulturális életének kibontakoztatásához nélkülözhetetlen a közösségi szintér, amely az olvasáson és a könyvkölcsönzésen kívül helyet ad a csoportoknak, kluboknak a közös kikapcsolódásra

Az óvodás korosztályt főként mozgásos mesetornás foglalkozásokkal és papírszínház előadásokkal próbálok orientálni a könyvek világába. Az iskolásoknál már szélesebb skálán tudok mozogni a lehetőségekkel:

- Könyvtári foglalkozások, ahol megismerkedhetnek a helyes könyvtárhasználattal.
- Mesekönyvek feldolgozása különböző feladatok segítségével.
- Könyvtárközi foglalkozás, ahol szövegértési feladatokkal fejlesztjük a készségeket.
- Kézműves foglalkozások.
- Tanórák a könyvtárban (egy-egy tantárgy órai anyagát dolgozzuk fel közösen, természetesen a témához kapcsolódó könyvekkel is ismerkednek a gyerekek).
- Világnapokhoz kapcsolódó programok.
- Digitális kultúra tanóra.
- Kézműves és Olvasó táborok.

Felnőtteknek tartottam már előadásokat például arról, hogy hogyan használjuk az ügyfélkaput, vagy az EESZT-t, de volt már előadás Okosan otthonról címmel (milyen hasznos mobil applikációkat érdemes használni), illetve elsősegély tanfolyam is.

Különböző klubok, szakkörök működnek/működtek nálunk:

- Helytörténeti klub, ahol régi fotókat gyűjtöttem össze a településen élőkől és azokat nézegettük, elemeztük.
- Horgolás, gyöngyfűzés, natúrkozmetika.
- Felnőtt kézműves szakkör, ahol különböző kézműves ajándékokat készítünk a településre érkező vendégeknek.
- Gépírás tanfolyam.
- Gymstick edzések.
- Baba-mama klub.
- Színjátékos klub, amelynek a próbáit a könyvtárban tartjuk.

Csatlakoztunk 2025-ös és a 2026-os évben is a Könyvtári Kihívás pályázathoz. A tavalyi évben nagyon szépen sikerült, de az idei év még a tavaly indított programsorozatnak köszönhetően fixen vonzza főként az iskolás csoportokat. Ez egy nagyszerű lehetőség motiválni az olvasóközösségeket és magunkat is.





KÖNYVTÁRBUSZ

A mostani körkérdésünk arra kereste a választ, hogy milyen tapasztalatok figyelhetők meg a könyvtárbuszos szolgáltatás működésében Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben, és hogyan alkalmazkodnak ezek a szolgáltatások az adott térségek társadalmi, földrajzi és településszerkezeti sajátosságaihoz?

Az is érdekelt bennünket, hogy a könyvtárbuszok milyen szerepet tölthetnek be a könyvtár-ellátásban, az olvasáskultúra fejlesztésében, a digitális kompetenciák támogatásában, valamint a kistelepüléseken és hátrányos helyzetű térségekben élők közösségi és információs igényeinek kielégítésében.

Pécs



Csobán László
Csorba Győző Könyvtár
Pécs

Tíz-tizenöt év terepen töltött gyakorlattal a hátunk mögött azt mondhatjuk, hogy nem létezik mindenki számára ideális szolgáltatási időpont, éppen ezért minden évben igyekszünk úgy alakítani, hogy az a lehető legkedvezőbb legyen mindenki számára, ide beleértjük a személyzetet is. Kialakult törzsolvasói bázisaink vannak, melyekhez csatlakoznak időnként új érdeklődők, visszatérnek régi használók, s természetesen vannak lemorzsolódások is. Az egyéni sajátosságokhoz úgy lehetséges igazán jól csatlakozni, hogy felvettük egy-egy település működésének "ritmusát". Ehhez szükséges volt kideríteni például, hogy kik vonhatók be segítségként a szolgáltatás működtetésébe, ami a polgármestertől egy lelkes közfoglalkoztatottnak át egy helyi segítő szervezetig (pl. Magyar Máltai Szeretetszolgálat) is elnyúlhat. Nem kedveljük a fluktuációt, de sűrűn találkozunk a jelenséggel. Meg kell említenünk azokat az apró településeket is, ahol semmilyen platformon nem jutottunk komolyabb eredményre; van pár ilyen előregedő, elnéptelenedő baranyai település is.

Sokféle szerepet töltünk be, ezek időről időre változhatnak, attól függően, hogy helyben mire van igény. Van, ahol a fókuszban szinte kizárólag az idősek állnak, másutt pedig bölcsis-ovis-sulis csoportoknak viszünk mindenféle programot. Szerepünk az olvasáskultúra fejlesztésében könnyen tetten érhető, hisz számottevő családot segítettünk dokumentumajánlással a bölcsis kortól kezdődően. Látjuk azt, hogy ezen családoknak mekkora segítség, hogy kéthetente el tudnak vinni 10–15 könyvet gyermekeik részére. Rengeteg egyedi dokumentum kérést is kiszolgálunk hétről hétre. Legaktívabb településeinken buszaink továbbra is igazi közösségi terekként vannak jelen 1,5–2 órában, ahol a zsiszsgés, nyüzsgés és olykor a pletykázás is megengedett, csak győzzük titokban tartani ezeket!

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében jelentős hagyományai vannak a mozgókönyvtári ellátásnak. Annak idején könyvtárunk művelődési autója a kultúrát könyvek, ismeretterjesztő előadások szervezése és filmvetítések formájában juttatta el a községekbe. Évtizedekkel később, 2005-től a Szendrői Közművelődési Központ és Könyvtár egy 1000 kötetet szállító kisbusszal kezdte meg a Bódva-völgy 26 településének mozgókönyvtári feladatait. A nagy könyvtárbusz – mely 27 kistelepülésen szolgált – alkalmas kiscsoportos foglalkozások tartására és oktatásra is. Van olyan község, ahol az iskola minden tanulója tagja a könyvtárbusznak. A járművel időnként bábszínház is érkezik a gyerekekhez. A sokat futott Mercedes kisbuszt 2026-ban egy Peugeot Boxer furgonra cseréltük. A könyv-, DVD- és folyóirat-kölcsönzésen túl nyomtatási, másolási, szkennelési lehetőség is a látogatók rendelkezésére áll. Jelenleg ötvenhárom település igényli könyvtárunktól a könyvtárbuszos ellátást.

A korábbi jó gyakorlatok közül megőriztük a házhozszállítás-szolgáltatást, mely a mai napig nagyon népszerű a mozgásukban korlátozott olvasók körében. Azokon a kistelepüléseken, ahol idősek otthona vagy iskola működik, a könyvtárbuszok a hivatalos megállóhelyen kívül is szolgálnak. Könyvtárunk 2024-ben együttműködési megállapodást kötött aegyszajószentpéteri szociális intézménnyel, mely idős emberek ápolását biztosítja. A nagy könyvtárbusz kéthetente áll meg a központ udvarán, ahol az intézmény ellátottjai és munkatársai térítésmentesen vehetik igénybe a busz szolgáltatásait. A könyvtáros személye nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a településeken jól működjön az idős, beteg, mozgásukban korlátozott emberek könyvtári ellátása.

Az elmúlt évek tapasztalatai bebizonyították, hogy a kultúra közvetítője, a könyvtárbusz jelen van a településen élő emberek mindennapjaiban. Bízunk benne, hogy könyvtárbuszaink a megye útjait járva új lehetőségeket visznek mindent érdeklődő számára, akik egyre inkább kiaknázzák a bennük rejlő kulturális, művelődési, tanulási, szórakozási lehetőségeket.



Szabóné Lenkefi Ildikó

II. Rákóczi Ferenc Könyvtár
Miskolc



Miskolc



Komló-Szabó Ágnes
Bródy Sándor Könyvtár
Eger



Kincsek úton, útfélen – ezzel a szlogennel indítottuk el Heves megye 24 településén a könyvtárbuszos szolgáltatást 2019-ben. Könyvtárbuszunk az évek során nemcsak könyveket és információkat szállított, hanem számtalan emberi találkozásnak is teret adott.

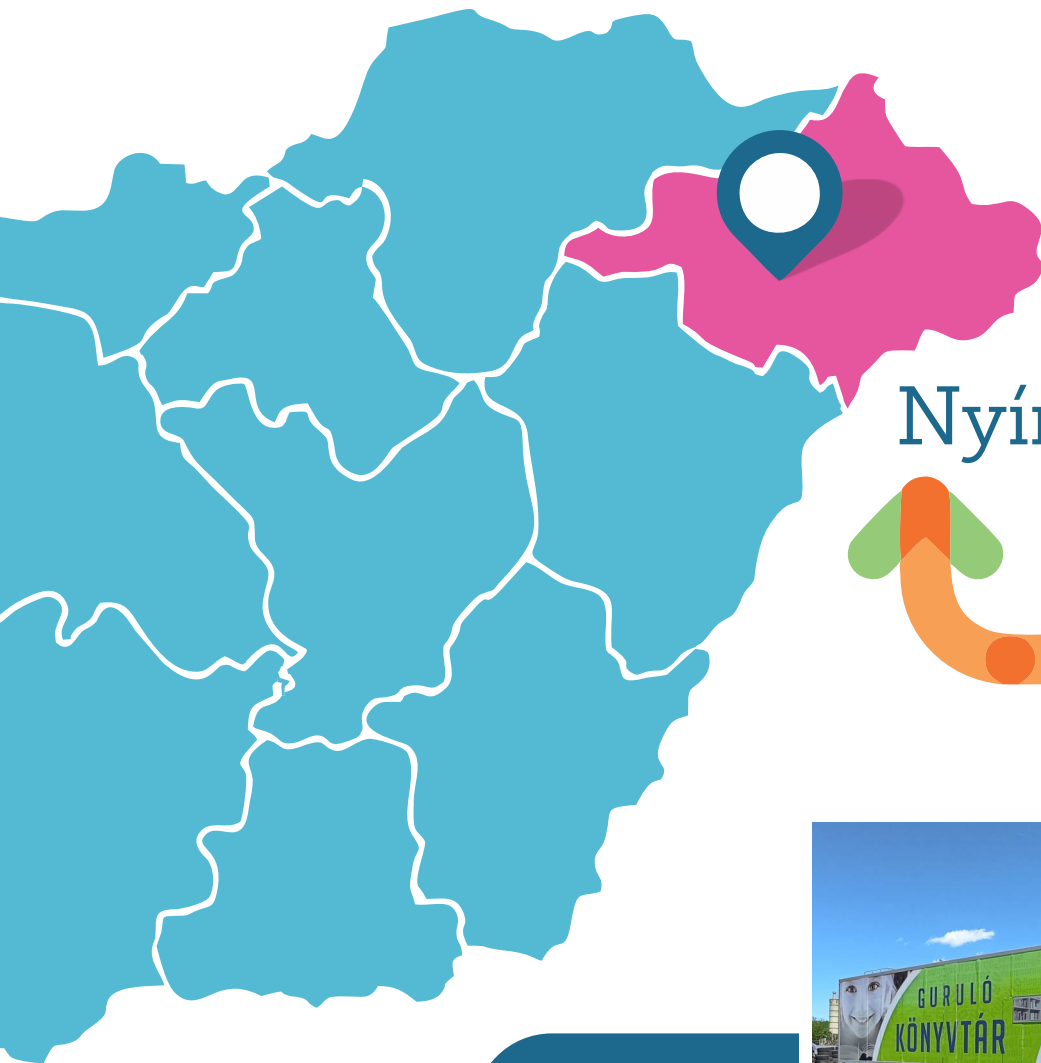
Mert a könyvtárbusz valójában találkozási pont is. Érkezését sok helyen eseményként várják a települések lakói: van, aki új olvasnivalóért tér be, mások egy online űrlap kitöltésében kérnek segítséget, megint mások egyszerűen csak beszélgetni szeretnének. Az évek során megtapasztaltuk, hogy a kistelepüléseken az információhoz való hozzáférés, a személyes figyelem és a közösségi kapcsolatok legalább olyan fontos értéket képviselnek, mint maga a könyvkölcsönzés.

Az olvasói igények sok tekintetben hasonlóak a telepített Hevestéka könyvtárakban tapasztaltakhoz: a legkisebbek a lapozókat és képeskönyveket keresik, a fiatalok a népszerű ifjúsági regényeket, a felnőttek pedig leginkább romantikus történeteket és krimiket kölcsönöznek.

A könyvtárbuszos településeken a Bródy Sándor Könyvtár munkatársai tartanak könyvtári programokat, évente három alkalommal. Az idei kínálatban az olvasásmotivációt erősítő foglalkozások – mint az Egy pöttyös nap vagy a Százholdas barangoló – éppúgy helyet kaptak, mint az önismereti témákat boncolgató programok, például az El nem beszélt történetek vagy a Lamella ölelésében. Nagy érdeklődés övezi az egészséges életmódra építő rendezvényeket is, mint a Vitaminbomba testnek és léleknek vagy a Csupa praktika, és a digitális kompetenciák fejlesztését célzó foglalkozásokat – például a Védj magad! biztonságosan az interneten és a Valóság vagy illúzió? – is.

Hat év távlatából kijelenthetjük, hogy a könyvtárbusz nem csupán szolgáltatás, hanem kapcsolat. Kapcsolat a könyvekkel, a tudással, egymással és a világgal. Talán ez a legfontosabb „kincs”, amelyet úton és útfélen továbbadhatunk.

Eger



Nyíregyháza



Dr. Babosi László
Móricz Zsigmond
Megyei és Városi Könyvtár
Nyíregyháza

Könyvtárbuszunk, a Guruló Könyvtár, 2014-ben indult útjára, munkaideje keddtől szombatig tart. Egy könyvtáros és egy sofőr dolgozik rajta, akik a sajátos településszerkezetű nyíregyházi bokortanyák (5 tanya) és a Fehérgyarmati térség 30 könyvtár nélküli falvaiba látogatnak el. A településeken a bibliobusz érkezése a lakosoknak mindig esemény is, találkozási alkalom és kapcsolódási pont a külvilághoz. Tapasztalataink szerint a személyes jelenlét kiemelten fontos a szolgáltatás sikerességében. A rendszeresen visszatérő könyvtáros és a megszokott időpontok bizalmi kapcsolatot alakítanak ki az olvasókkal. Sok esetben nemcsak kölcsönzés történik, hanem beszélgetések, információkérések, segítségnyújtás is. A könyvtárbusz ezért egyszerre lát el kulturális, közösségi és szociális funkciókat, így a busz a kulturális alapellátás egyik meghatározó szereplője. A települések önálló megállóhellyel rendelkeznek, ahová menetrend szerint kéthetente másfél órára, ugyanabban az időpontban érkezik meg a Guruló Könyvtár. A 35 megállón belül 6 iskolai település található, ezeken mindig két órát áll a busz, pótolva itt nemcsak a köz-, hanem az iskolai könyvtárakat is. A tanulók rendszerint szervezett formában a pedagógusokkal együtt látogatják meg a bibliobuszt. Könyvtáros kollégánk tematikus könyvtárhasználati órákat szokott tartani. A gyerekek számára a böngészés, az olvasás és a kölcsönzés sokkal izgalmasabb, mint egy hagyományos könyvtárban, ezért szívesen látogatnak meg minket.

A könyvtárbuszon három számítógép internetcsatlakozással, egy multifunkcionális nyomtató-szkennelő, valamint egy nagyképernyős televízió áll a felhasználók rendelkezésére. A gyerekek körében kedveltek a közösségi oldalak, gyakran kérnek segítséget regisztrálásra, képek feltöltésére, küldésére és üzenetírásra. Az internetes játékok szintén népszerűek, itt a játékok használatához kérnek segítséget. Ezek mellett kézműves foglalkozásokat, valamint papírszínház előadásokat tartunk a buszon, a nagyobb nézőszámú rendezvényeket mindig a település valamelyik helyiségében rendezzük meg.



Fotók: MTA KIK

Kétszáz éve a tudomány szolgálatában

”

Kétszáz év. Egy könyvtár életében ez nem csupán tiszteletre méltó kor, hanem egy izgalmas történet, amelyben múlt és jövő folyamatos párbeszédben áll egymással. A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ története pontosan ilyen: a reformkor lelkes, közösségteremtő lendületéből indul, és egészen a digitális tudomány koráig ível. Olyan intézményről van szó, amely egy nagylelkű felajánlásból nőtte ki magát, és azóta is rugalmasan követi a kutatás változó igényeit – miközben mindvégig hű marad alapító gondolatához: a tudás legyen mindenki számára hozzáférhető.

A történet gyökerei egészen a 18. századig nyúlnak vissza, amikor már megfogalmazódott az igény a magyar tudományos élet szervezett kereteire. Az igazi fordulópontra azonban a reformkor volt. Az 1825-ös pozsonyi országgyűlésen Széchenyi István felajánlása nem pusztán szimbolikus

gesztus volt, hanem egy közös ügy kezdete. Hamarosan más főnemesek is csatlakoztak, és megszületett az az összefogás, amely 1827-ben létrehozta a Magyar Tudós Társaságot – a későbbi Magyar Tudományos Akadémiát. A könyvtár gondolata már ekkor szorosan összefonódott az intézmény küldetésével, hiszen tudomány nincs rendszerezett és hozzáférhető tudás nélkül. Ebben kulcsszerepet játszott Teleki József, aki mintegy harmincezer kötetes gyűjteményét ajánlotta fel – egy olyan alapot teremtve, amelyet kezdettől fogva a nyilvánosságnak szántak.

A kezdetek természetesen nem voltak fényűzőek. A könyvtár bérelt helyiségekben működött, miközben a gyűjtemény szinte napról napra gyarapodott adományokkal és új beszerzésekkel. A könyvek rendszerezése, a kölcsönzés szabályainak

kialakítása, a működés mindennapi kereteinek megteremtése – ezek a csendes, aprólékos lépések ugyanúgy hozzátartoztak a történelemhez, mint az alapítás nagy pillanata. A növekvő állomány hamar kinötte a kezdeti tereket, így a könyvtár új helyszínre költözött, ahol már rendezettebb körülmé-

A közelmúlt jelentős adományai azt bizonyítják, hogy az alapítás szellemisége ma is él és hat

nyek között fogadhatta a tudós közönséget. 1844-re közel ötvenezer kötet állt az olvasók rendelkezésére – ez akkoriban igazi mérföldkőnek számított.

A 19. század közepén új fejezet nyílt. Megkezdődött az Akadémia önálló székházának építése, amely nemcsak reprezentatív épületként szolgált, hanem a tudományos élet egyik központjává is vált. A könyvtár ekkor már korszerűbb rendszerezési elvekkel és katalógusokkal működött, gyűjteménye pedig folyamatosan gazdagodott értékes hagyatékokkal és különleges dokumentumokkal. Olyan anyagok kerültek ide, amelyek nemcsak a kutatást segítették, hanem a kulturális emlékezet meghatározó darabjaivá váltak.

A 20. század azonban nem kímélte az intézményt. A világháborúk megszakították a nemzetközi kapcsolatokat, és jelentősen visszavetették a gyarapodást. A háborúk

sareo-Regiae, et Excelsorum Procerum contrarius obtendi possit, maluit, ut integer §-phi hujus 22. in quaestione vertens contextus emanat, quum aliquin relate ad alteram quoque illius partem priori suae opinionis porro insistant.

LXXXIII-dik SZÁM LXXVII-dik ÜLÉSBEN

Nyilatkoztatása Gróf Teleki Józsefnek, a' fel állítandó Magyar Nemzeti Tudományos Intézet számára ajánlott Könyv-Tára eránt.

Nro. LXXXIII. IN SESSIONE LXXVII.

Declaratio Comitis Josephi Teleki, pro erigendo Hungarico-Nationali Literario Instituto, Bibliothecam suam offerentis.

Die 17. Martii 1826.

Ad Serenissimum Caesareo-Regium Haereditarium Principem, Archiducem Austriae, et Regni Palatinum, Excelsos Proceres, et Inclitos Status et Ordines Regni Diaetaliter congregatos humillima Declaratio Comitis Teleki, nomine etiam Cointeressatorum. —

Serenissime Caesareo-Regie Haereditarie Princeps, Archidux Austriae et Regni Hungariae Palatine! Excelsi Proceres, Incliti Status et Ordines!

Ut Societas Erudita ad promovendam Linguae Nationalis et per hanc scientiarum culturam erigenda, et juxta Planum per specialem Regnicolarem Deputatio-

(2

A Teleki család könyvtárának felajánlása, 1826. március 17., parlamenti törvények, részlet

után a könyvtár szerepe is átalakult: egyre inkább a kutatás intézményes háttérévé vált. Bár a politikai környezet erősen hatott működésére, a szakmai fejlődés nem torpant meg. Új gyűjtemények születtek, köztük a keleti anyagokra specializálódott részleg, és kialakult egy országos könyvtári hálózat is. Eközben a tudományos adatszolgáltatás és az információtechnológia fokozatosan beépült a mindennapokba, új dimenziókat nyitva a kutatók előtt.

Ahogy nőtt az állomány és bővültek a feladatok, úgy vált elkerülhetlenné egy új épület létrehozása, amely végül a 20. század végén valósult meg. Ezzel párhuzamosan a könyvtári munka is látványos átalakuláson ment keresztül. Megjelentek az online katalógusok, egyre több dokumentum vált digitálisan hozzáférhetővé, és a hagyományos szolgáltatások mellett új, innovatív formák is kialakultak. A fizikai és digitális tér egyre szorosabban kapcsolódott össze – ugyanazt a célt szolgálva, amely a kezdetektől vezérelte az intézményt: a tudás minél szélesebb körű elérhetőségét.

A 21. században a könyvtár már nemcsak hazai, hanem nemzetközi szinten is fontos szereplővé vált. A nyílt hozzáférés elve egyre hangsúlyosabb, és olyan rendszerek jöttek létre, amelyek a tudományos eredmények megőrzését és terjesztését támogatják. Elektronikus adatbázisok, nemzeti bibliográfiai rendszerek, tudományometriai elemzések – mindezek hozzájárulnak ahhoz, hogy a kutatás gyorsabb, hatékonyabb és átláthatóbb legyen. A könyvtár

ma már nem csupán gyűjti és őrzi a tudást, hanem aktívan részt vesz annak értelmezésében és közvetítésében is.

És hogy mit jelent ma ez a kétszáz év? Többet, mint egy szép kerek évfordulót. A közelmúlt jelentős adományai azt bizonyítják, hogy az alapítás szellemisége ma is él és hat. A könyvtár feladata továbbra is kettős: megőrizni a múlt értékeit, miközben biztosítja azok hozzáférhetőségét a jelen és a jövő számára. A bicentenárium így inkább egy pillanatnyi megállás és visszatekintés – annak felismerése, hogy a tudás akkor marad igazán élő, ha nemcsak őrizzük, hanem meg is osztjuk. Ha van múltja, de mindig van jövője is.

Az MTA Könyvtár és Információs Központ a Magyar Tudományos Akadémia alapításának és saját fennállásának 200. évfordulóját az elmúlt két évben gazdag, sokszínű programsorozattal ünnepelte. A bicentenárium alkalmat adott arra, hogy ne csak a könyvtár múltját idézzük fel, hanem azt is megmutassuk, milyen élő, nyitott és kezdeményező intézményként vagyunk jelen ma a magyar tudományos és kulturális életben.

Az ünnepi évadban kiállítások sora várta az érdeklődőket. Kamarakiállítás emlékezett meg a Teleki-könyvtárról és alapítónkról, Teleki Józsefről, miközben a „Tegnap – Ma – Holnap” című roll-up kiállítás több városban és intézményben is bemutatta az Akadémia és könyvtára történetét, szerepét és jövőjét. Számos értékes dokumentummal járultunk hozzá a Magyar Nemzeti Múzeum nagyszabású, az

Akadémia történetét bemutató tárlatához, majd saját, nagy figyelmet kiváltó kiállításainkon is megmutattuk gyűjteményeink féltett darabjait: 2026. december 13-ig látogatható az MTA székházában a *Borúra derű* című kiállításunk, amely 200 éves akadémia és könyvtárunk kincseit mutatja be. Külön öröm volt számunkra, hogy a jubileum híre és anyaga Párizsba, az UNESCO székházába is eljutott.

A programsorozat fontos részét alkották a könyvbemutatók és kiadványok. Az évfordulóhoz kapcsolódva mutattunk be történeti, irodalmi és tudománytörténeti köteteket, köztük a Széchenyihez, a Nemzeti Casinóhoz, a nők tudományos pályájához, valamint könyvtárunk és az Akadémia kétszáz éves történetéhez kötődő munkákat. Különleges faksimile és hasonmás kiadások is megjelentek, amelyek ritka, sokszor csak kevesek által ismert kulturális örökségi darabokat tettek újra hozzáférhetővé, mint például Széchenyi István Serlegbeszédei vagy a Kaufmann-Haggáda a 14. századból.

Az ünneplés azonban nemcsak a múltról szólt. Országos és nemzetközi workshopokkal, konferenciákkal és szakmai találkozókkal hívtuk fel a figyelmet a könyvtárak mai szerepére is. Kiemelt témának volt a közösségi tudomány, amelynek lehetőségeit több városban, könyvtári partnereinkkel együtt gondoltuk tovább. Emellett olyan szakmai eseményeket is szerveztünk, amelyek a modern könyvtári működésről, a digitalizálásról, a kutatástámogatásról és a jövő tudásintézményeiről szóltak.

A bicentenáriumot meghitt és emlékezetes pillanatok tették teljessé: megemlékeztünk alapítónkról Szirákon, szakmai partnereinkkel és kollégáinkkal közösen ünnepeltünk, bemutattuk kiemelkedő hagyatékainkat, és hálával fogadtunk rendkívüli adományokat is, mint például a Rozsondai házaspár kivételes értékű ajándékát. A 200. évforduló így egyszerre lett tisztelegés a múlt előtt, számvetés a jelenről és biztató üzenet a jövőnek: könyvtárunk két évszázad után is a tudás megőrzését, közvetítését és közösséggé formáló erejét szolgálja.



A Keleti Gyűjtemény olvasóterme



Rozsondai Marianne és Rozsondai Béla

Elindult a Széchenyi Ferenc Könyvprogram

Az Országos Széchenyi Könyvtár (OSZK) koordinációjával tavasszal elindult a Széchenyi Ferenc Könyvprogram. A kezdeményezés célja, hogy friss, minőségi és a nagyközönség által kedvelt olvasmányokkal gazdagítsa a Kárpát-medence magyar, nyilvános és iskolai könyvtárainak állományait. A Széchenyi Ferenc Könyvprogram több intézmény és szervezet együttműködésével valósul meg, példamutató az állami és az önkormányzati intézmények, a piaci szereplők és a civil szervezetek közös munkájára.

A projekt gerincét a Libri-Bookline Zrt. felajánlása adja, amely összesen 349 különböző könyvcím 80 000 példányát bocsátja a könyvtárak rendelkezésére. A teljes felajánlás összértéke eléri a 320 000 000 forintot. A program legnagyobb előnye, hogy a hazai és a határon túli intézmények térítésmentesen juthatnak hozzá a kötetekhez.

A könyvprogram keretében rendelkezésre bocsátott könyvállomány változatos, több korosztály, valamint sokféle érdeklődési körű olvasók számára kínál olvasmányokat. A magyar klasszikusok, mint Arany János, Márai Sándor, Faludy György, Örkény István, Nemes Nagy Ágnes, Hajnóczy Péter, Térey János, vagy a világirodalom kiemelt szerzői, mint Jorge Semprún, Robert Merle, Kurt Vonnegut, José Saramago, Mario Vargas Llosa, Margaret Atwood mellett az egyházi írók, például Ferenc pápa vagy Bójte Csaba fontos művei is megtalálhatók a listán. A program a gyerek- és ifjúsági könyvek választéka is gazdag, a világ iránt érdeklődő olvasók számára számos ismeretterjesztő mű elérhető a történelem, néprajz, társadalomtudomány és politika-

történet kötetektől egészen a gasztronómiai és életmódbeli kiadványokig, így a kezdeményezés a közművelődési, iskolai és helyismereti gyűjtemények számára is értékes állománygyarapítási lehetőséget kínál.

Ekkora volumenű könyvmennyiség célba juttatása komoly szervezőmunkát és logisztikai háttérrel igényel. A lebonyolításban aktív szerepet vállal a Corvina Alapítvány; a kötetek határon túli terjesztését a Nemzetstratégiai Kutatóintézet is segíti.

A hatékony elosztás érdekében három kiemelt vidéki regionális könyvtár alakított ki gyűjtőpontokat, amelyek segítik a szállítási feladatokat:

👉 **a győri Dr. Kovács Pál Könyvtár és Közösségi Tér**
A burgenlandi és a felvidéki területek ellátásáért felel.

👉 **a kecskeméti Katona József Könyvtár**
A muravidéki, drávaszögi és vajdasági régiók könyvtárait szolgálja ki.

👉 **a debreceni Méliusz Juhász Péter Könyvtár**
A partiumi és a székelyföldi gyűjtőpontokra juttatja el a szállítmányokat.

A kárpátaljai régió támogatását az Országos Széchenyi Könyvtár segíti, az OSZK munkatársai közvetlenül szállítják ki a könyveket a kárpátaljai intézményeknek.

A Széchenyi Ferenc Könyvprogram 2026. november 30-ig tart.

A lebonyolítás menetrendje és az igénylés

A program november 30-ig három ütemben, március és május között tette közzé a kínálatot, amelyek közül a könyvek ingyenesen igényelhetők a rendelkezésre álló készlet függvényében. A három kör zárását követően egy úgynevezett maradéklista is elérhető lesz, amelyről a könyvtárak az utolsó példányokat is megrendelhetik.

A könyvtáraknak először egy egyszerű online regisztrációs folyamaton kell végigmenniük a program hivatalos felületén. A regisztrációt követően a könyvtárosok azonnal megkezdhetik a böngészést és a kötetek kiválasztását a digitális felületen.

A programra az érintett nyilvános és iskolai könyvtárak a

szechenyiferenckonyvprogram.oszk.hu

oldalon tudnak jelentkezni. Érdemes a regisztrációt minél hamarabb elvégezni, hogy az intézmények időben hozzáférjenek a választható könyvek listájához, és gazdagíthassák olvasóik lehetőségeit.



A 2026-os Szakkönyvtári Seregszemle beszámolója

Az idei év március végén a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár és a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Társadalomtudományi Szekciója közös szervezésében a tizenegyedik alkalommal rendezték meg a Szakkönyvtári seregszemlét. A konferencia meghívott előadói ismételen arra vállalkoztak, hogy megvitassák a hazai szakkönyvtárügy aktuális kérdéseit, valamint bemutassák az egyes szakkönyvtárak és szakkönyvtártípusok helyzetét, eredményeit.

A szakmai nap délelőtti ülészakának szekciójában a szakkönyvtárakban bevezetett modern szolgáltatások ismertetésére helyeződött a hangsúly. A konferencia nyitó előadásában Korom Szilvia a BGE Egyetemi Könyvtárban történt három IKR-ről (Aleph, Huntéka, TextLib) a Liberty platformra történő váltás során szerzett tapasztalatairól számolt be. A váltás már szükségessé vált, mivel az eltérő integrált könyvtári rendszerek használata miatt keresési problémák, rossz felhasználói élmény alakult ki, emellett az olvasószolgálati munka is komplikált volt. A közös platformra átállás előnyei a következők: az egységes katalógus, egységes adatminőség (példány- és olvasói adatok), az egyszerűbb belső működés és a felhasználói élmény javulása. A Libertynek köszönhetően immáron könnyebben kereshetővé váltak a helyi katalógusok, a digitális gyűjtemények és az előfizetett adatbázisok. Fischer Mónika a Corvinus Könyvtár felhasználói igényeken alapuló szolgáltatásfejlesztéseit ismertette (kutatási asszisztencia, publikációs adatkezelés, a szolgáltatási kör bővítése, hallgatók számára tanulástámogatás és képzések biztosítása, infrastruktúrafejlesztés, ügyfélorientált kapcsolattartás). Dr. Szűts Etele áttekintő beszámolót tartott a Kárpát-medence (Ausztria, Horvátország, Románia, Szer-

bia, Szlovákia, Szlovénia és Ukrajna) országainak a digitalizálási stratégiájáról, a magyar kultúrkincsek előfordulásairól a vizsgált országok könyvtári- és kulturális digitális adatbázisaiban, valamint az Europeana-aggregációról. Kalydy Dóra arról tartott előadást, hogy a közösségi tudományos projektekben a szakkönyvtáraknak milyen feladatai lehetnek (projekt népszerűsítése, projekt adminisztrációjában való részvétel, felhasználóképzés, hozzáférés biztosítása). Ahhoz, hogy ez a közösségi tudományos munka megvalósulhasson elengedhetetlen munkacsoportokat kialakítani, feltérképezni a potenciális társintézményeket, a kutatókat és oktatókat bevonni, emellett még a hazai jó gyakorlatokat figyelembe venni. A Szentkereszti Máté által bemutatott dHUPla – más néven Digitális Bölcsészeti Platform – az OSZK Digitális Bölcsészeti Központ által szolgáltatott digitális forráskiadások, kritikai kiadások, népszerűsítő kiadások, kreatív tartalmak, adatvizualizációk lelőhelye.

A délutáni ülészakon az előadók megvizsgálták, hogy a szakkönyvtárak milyen funkciót tölthetnek be a társadalom szolgálatában. Zsoldos-Takács Eszter a közszegi Felsőbbfokú Tanulmányok Intézet könyvtárának a kutatók, a felsőoktatásban résztvevők és a helyi közösség számára kialakított szolgáltatásaiba nyújtott betekintést. Az Intézet könyvtára korlátozottan nyilvános, továbbá elsődleges feladatai közé a tudományos kutatás és oktatás támogatása, illetve az előállított tudományos eredmények rendszerezett összegyűjtése és láthatóvá tétele, és az így létrehozott tudásvagyon őrzése és kezelése. Biczó Krisztina előadásában szemlélte a Külgazdasági és Külügyminisztérium Bánffy Miklós Szakkönyvtárának el-sősorban a hazai diplomáciában betöltött

szerepét, amelynek egyebek között része a külügyekben résztvevő kollégák munkájának és képzésének segítése belföldön és külföldön; a könyvek eljuttatása a külképviseleteknek, kulturális intézeteknek, vendégoktatóknak; valamint a referenzkérések megválaszolása. Dr. Németh Anita bv. alezredes a Büntetés-végrehajtási Szervezet könyvtárának a történetét, a működését, a szolgáltatások modernizálását és a Szervezet által megjelentetett időszaki kiadványokat (Börtönügyi Szemle, BV Hírlevél, Börtönújság, Évkönyv) ismertette. Havasné Berek Tünde alezredes

A délutáni ülészakon az előadók megvizsgálták, hogy a szakkönyvtárak milyen funkciót tölthetnek be a társadalom szolgálatában

a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténeti Könyvtár különleges gyűjteményeibe alapos betekintést adott, többek között prezentálta a Könyvtár digitális adatbázisait (magyarezredek.hu, militia.hu) és a hadtörténeti, illetve katonai témájú tartalomkezelésüket (Katonai szabályzatok adatbázis). Takácsné Bubnó Katalin a „Könyvtárosok dolgozószobája” brand építéséről beszélt, ami fokozatosan épült fel az évek során kerekasztalbeszélgetés-sorozat és hírlevél-szolgáltatás segítségével.



Zöld fejezetek Pécs szívében

A Duna-Dráva Cement Kft. Zöld megoldás pályázatának segítségével a Csorba Győző Könyvtár külső tereit Élő Tudáskertté és Zöld Oázissá formáltuk, ahol a természetmegfigyelés, az irodalom és a technológia egy közösségi tanulóterben találkozik. Az Élő Könyv QR-kóddal elérhető fejezetei, a ZöldLabor szenzorai, a függőleges kert és a Zöld Térkép együtt tették kézzelfoghatóvá a fenntarthatóságot.

A Csorba Győző Könyvtár korábbi zöld-könyvtári törekvései is egy olyan intézmény megteremtésére irányultak, amely működésében, szolgáltatásaiban és mindennapi döntéseiben is a környezeti fenntarthatóságot helyezi előtérbe. Hosszú távú célunk, hogy a könyvtár ne csupán tudásközvetítő hely legyen, hanem a felelős, környezettudatos gondolkodás egyik helyi központja is. Munkatársaink ezért Zöld munkacsoportot hoztak létre, amely rendszeresen áttekinti a működésünkhöz kapcsolódó folyamatokat, és javaslatokat dolgoz ki azokra a megoldásokra, amelyek segítségével – a rendelkezésre álló lehetőségeken belül – így még tudatosabb, környezetbarát intézményi működést tudunk kialakítani. A zöld programjaink mellett létrehozunk a Belvárosi Fiókkönyvtárunkban egy *Magkönyvtárt* és egy *Szobanövény cserepontot* is, ahol az érdeklődők egész évben használhatják ezeket a szolgáltatásainkat nyitvatartási időben.

Mindemellett zöld tematikájú könyvtári polcokat alakítottunk ki, amelyek a fenntarthatósággal, természetvédelemmel és környezetbarát mindennapokkal kapcsolatos könyveket gyűjtik egy helyre. Rendszeresen szervezünk olyan rendezvényeket, előadásokat és workshopokat, amelyek segítik a látogatókat abban, hogy közelebb kerüljenek a tudatos, fenntartható életmódhoz, és megtalálják azokat a kis lépéseket, amelyeket aztán saját életükben is könnyedén megtehetnek. Törekvéseink nem csupán információátadásra irányultak: aktív szerepet vállaltunk egy élhetőbb, felelősebb jövő megteremtésében. Hiszünk abban, hogy közösségi térként a könyvtár lehetőséget ad a párbeszédre, az együttműködésre és a jó gyakorlatok megosztására is.

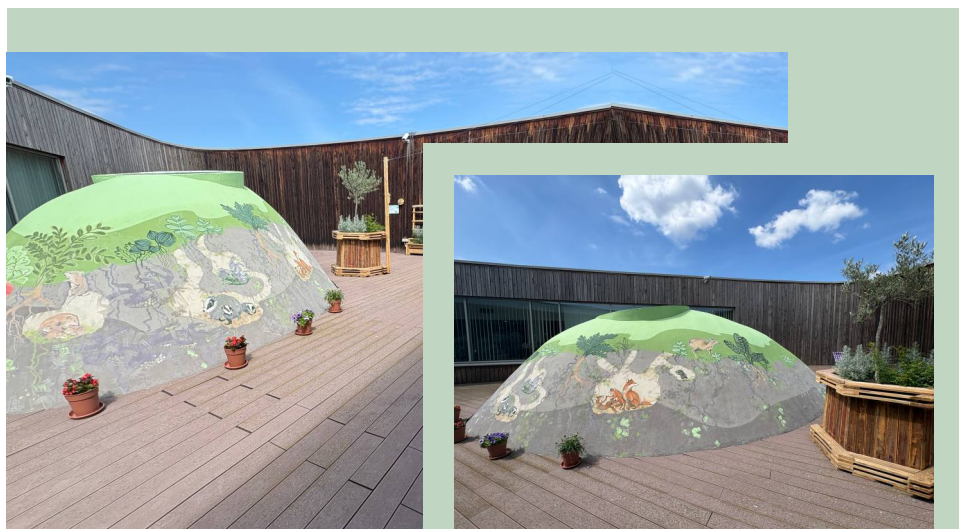
Élő Tudáskert és Zöld Oázis: a természet és tudás találkozása Pécsen

Az elmúlt időszakban megvalósítottuk a Duna Dráva Cement Kft. Zöld megoldás pályázatának segítségével az *Élő Tudás-*

kert és Zöld Oázis projektünket, melynek során a könyvtár külső tereit élő, interaktív felületekké alakítottuk. Célunk az volt, hogy intézményünk a fenntarthatóság, a közösségi tanulás és az élményszerű környezeti nevelés helyi központjává váljon – és ezt a pályázat anyagi támogatásával, közösségi összefogással, szakmai partnerekkel és lelkes önkéntesekkel el is értük.

Élő Tudáskert – Belvárosi Fiókkönyvtár

Udvarunkat tematikus kis kertté formáltuk, ahol magaságyásokat és rovarhotelt építettünk a beporzók, pillangók és hasznos élőlények támogatására. A kertet QR-kódos táblákkal láttuk el: a kódok irodalmi részletekre, ismeretterjesztő tartalmakra és rövid hanganyagokra vezettek, melyeket a zöld munkacsoport tagjai szolgáltattak meg. A kert így Élő Könyvvé vált: minden ágyás egy-egy „fejezetet” mesél el, a növények pedig – a digitális tartalommal összekapcsolva – a fenntarthatóság történetét adják át. Ezzel olyan módszert hoztunk létre, amelyben a könyvtár pe-





Hosszú távú célunk, hogy a könyvtár ne csupán tudásközvetítő hely legyen, hanem a felelős, környezettudatos gondolkodás egyik helyi központja is

dagógiai és digitális ereje találkozott a közösségi kerttel, és amelyről tudomásunk szerint nem volt még hazai példa.

A kerthez mini "ZöldLabor"-t is kapcsolunk, amely talajnedvesség-, hőmérséklet- és páratartalom-érzékelőkkel gyűjt adatokat. A mért értékeket a könyvtárban elhelyezett tableten valós időben jelenítjük meg, így az iskolai csoportok és látogatóink közvetlenül figyelhetik a környezeti változásokat. Az adatokhoz olvasmányajánlókat kapcsolunk, így a természet megfigyelése és az irodalom új tanulási ösvényeken fonódott össze. A megoldásunk egy „low-tech smart garden” lett, amelyet diákok is könnyen kezelhetnek, miközben a fenntartható vízhasználat és a klímátudatos kertgondozás gyakorlata kézzelfoghatóvá vált.

Zöld Oázis – Tudásközpont

A program másik pilléréként létrehoztuk a Zöld Oázist: a Tudásközpontban található gyermekkönyvtári terasz falán felépítettük a Függőleges Kertet, a magasságyások futtatórendszeréhez kapcsolódva a növények nemcsak az ágyásban, hanem függőlegesen is teret hódítanak. A kertbe olyan növények kerültek, amelyek jól bírják a helyi klímát. Fűszernövények, japán lonc, futórózsa; ezek a növények a beporzóknak kedveznek. A most növekvő falkert, mely igazi pompáját jövőre nyeri majd el, egyszerre szolgál dekoratív és oktatási célt: megmutattuk, hogyan zöldíthetők a városi felületek kis alapterületen is, miközben javítjuk a mikroklímát, csökkentjük a porterhelést, és hozzájárulunk a levegő tisztításához.

A teraszon lévő kupolára Pálinkás Mariann festőművész alkotása került. A fest-

mény elkészülésében aktív szerepet vállaltak a Zöld munkacsoport tagjai és az önkéntes kollégák. A festmény az erdő, a rét és a közösségi kert élőhelyeit, növényeit jeleníti meg. Közösségi és művészeti dimenzióval gazdagítja programunkat, hogy a kancsil könnye című mesejátékot a kerthez adaptáltuk. A történet szereplői azok az állatok, amelyek a kert festményére is felkerültek, így a gyerekek számára természetes hidat képeztünk a játék és a tanulás között. A mese útját követve hat, egymást követő állomáson haladnak végig: minden állomáson a kerthez kapcsolódó, életkornak megfelelő feladatot oldanak meg. A dramatikus keret és a térhez illeszkedő tevékenységek abban segítenek, hogy a cselekmény élménnyé sűrítse a tudást, az élmény pedig hosszabb távon is megőrizhetővé tegye a megszerzett ismereteket.

Oktatási és közösségi beágyazottság

Az Élő Tudáskert és a Zöld Oázis élményszerű, vizuális és játékos tanulási terekké váltak, amelyeket beépítünk az iskolai csoportok foglalkozásaiba és a könyvtári programokba. A természet, az irodalom és a művészet találkozása új pedagógiai eszköztárral gazdagítja közösségünket: a QR-kódos „hangos fejezetektől” a festményhez kapcsolódó mesejátékon át a valós idejű környezeti megfigyelésekig.

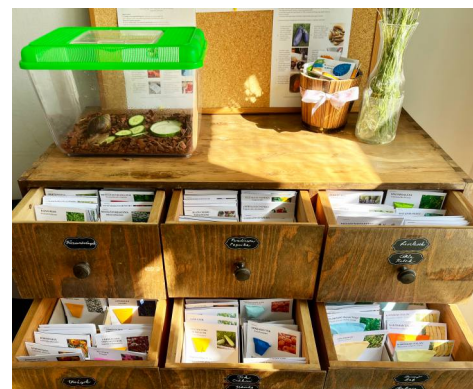
Közreműködők és fenntarthatóság

A megvalósításban együtt dolgoztunk Zöld munkacsoportunk tagjaival, a Tölgyek és Urak Kft.-vel (akik a magasságyások rendszerét alakították ki), a Westropa kertészettel, Pálinkás Mariann festőművésszel, kertészeti és környezetvédelmi szakemberekkel, valamint önkéntesekkel.

A projekt szerves részeként elindítottunk a Zöld kulturális programsorozatot is, amely során a témához kapcsolódó gyermekkönyv-bemutatókat, workshopokat szerveztünk. Mindemellett a pályázatban vállaltuk a létrehozott kertek és közösségek hosszú távú gondozását: napi rutinjainkba beépítettük az ápolási feladatokat, az adatgyűjtést és a szemléletformáló tartalmak frissítését.

Ezzel a fejlesztéssel a könyvtár többé nem csupán könyvek otthona lett, hanem élő labor és közösségi tanulótér: itt a természet megfigyelése, a technológia használata és az irodalom szeretete egyszerre formálhatja környezettudatosabbá az olvasókat. Tapasztalatunk szerint a kert, a ZöldLabor és az interaktív felületek együttese nemcsak tudást ad, hanem közösséget is épít – mintát kínál arra, hogyan lehet közintézményekben kézzelfoghatóvá tenni a klímátudatosságot.

Az Élő Tudáskert és a Zöld Oázis megvalósításával egy zöldebb, nyitottabb és inspirálóbb könyvtári környezetet teremtettünk, ahol a fenntarthatóság nem külön program, hanem mindennapi gyakorlat. A történetünk most már valóban a növényekkel együtt nő tovább – fejezetről fejezetre.





Századfordulós Balaton

A keszthelyi Balatoni Múzeum munkatársainak felvételei az OSZK Történeti Fénykép- és Interjútárában

A nyári szünidő közeledtével menetrend-szerűen felbukkan a Balaton-téma: akár nyaralási tervekben vagy ajánlatokban, akár a várható vízminőség miatti aggodalom keretében, de bizonyos mennyiségű „balaton” nélkül nem telhet el a magyarországi nyár. Ez évtizedek, több generáció óta így van, jóllehet az, hogy milyen is a Balaton, mit társítunk hozzá és mit várunk tőle, sok változáson ment keresztül az idők során. A Balaton és környéke módszeres „feltárásának” korai időszakából, az 1900–1910 körüli évekből egy különleges, hetven tételt számloló negatívsorozatot őriz az OSZK Történeti Fénykép- és Interjútára. Vannak köztük, amelyek magát a vízfelületet, a hullámzást ábrázolják; másokon vitorlások, valamint a Baross-gózhajó láthatók; de jelentős mennyiségű fénykép foglalkozik a halászzattal is. Ezeken kívül a Balaton-környéki pásztorkodás különféle helyszíneit és szereplőit, a betakarítás pillanatait, birkafürdetést, szüreti mulatságot is láthatunk a felvételeken. Végül pedig településekről, épületekről – láthatóan népszerűsítő, illusztrációs céllal – készült képek is szerepelnek a sorozatban; egy-egy képen pedig még a mai értelemben vett fürdőző, illetve csónakázó nyaralókkal is találkozhatunk.

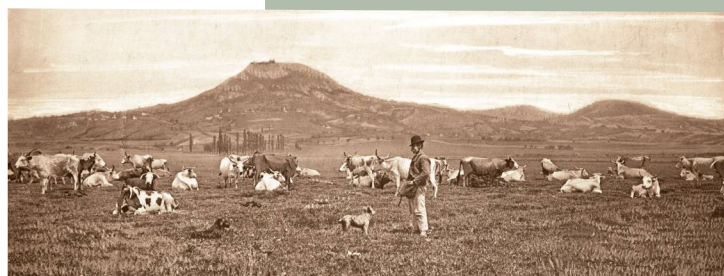
Magának a tónak mint pihenő- és fürdőhelynek felfedezése már az 1860-as években megkezdődött, de a tájegységnek különböző – földrajztudományi, néprajzi, idegenforgalmi – szempontok szerinti megközelítése a századforduló táján indult meg tervszerű és szakszerű módon.

Ennek a pragmatikus feltárásnak és népszerűsítésnek az 1898-ban három fővel megalakult Balatoni Múzeum egyik munkatársa, Sági János néprajztudós, író-újságíró, telekkönyvvezető volt az egyik fő alakja, aki a felvételek egy részét készítette

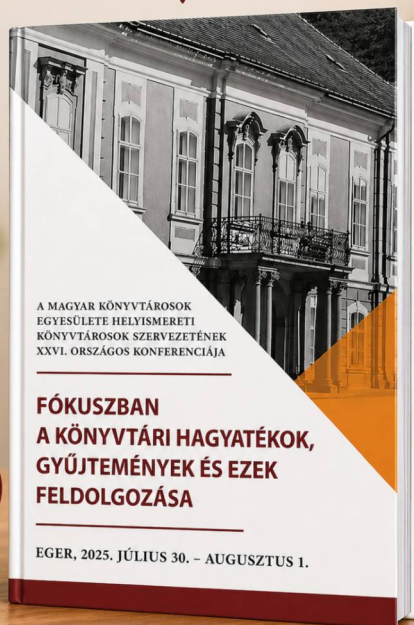
is. Néprajzi és információgyűjtő útjain a múzeum másik munkatársa, Csák Árpád kísérte 1899 és 1902 között; ők ketten ásatásokat is végeztek néhány Balaton-környéki településen. Talán már az anyaggyűjtő bejárások során elkészült a fénykép-felvételek egy része. Sági János újságcikkekben, néprajzi közleményekben, valamint balatoni útikönyveiben publikálta a gyűjtőutak során szerzett tudását az 1900-as évek legelején, amelyek közül a legelső, és egyben átfogó munkája A Balaton írásban és képen (1902 és későbbi kiadások); 1905-ben pedig Néprajzi kincseink gyűjtése címmel jelentetett meg széles látókörű kalauzt. Ugyancsak ő volt az, aki 1902-ben kezdeményezte, hogy a francia Pathé cég filmet forgasson a befagyott Balatonon folytatott jégihalászatról. A kor ismeretterjesztő lehetőségeinek teljes spektrumát igyekezett kihasználni, így az Uránia Tudományos Színház számára 160 diaképből és 15 mozgóképes betétből állított össze egész estés előadást Szalay Sándorral együtt, amely 1903 és 1918 (!) között végig műsoron volt.

Ezek ismeretében kérte fel őt Malonyay Dezső A magyar nép művészete című néprajzi kézikönyv-sorozatára 3. kötetének elkészítésére. Az 1911-ben a balatonvidéki magyar pásztornép művészete címen 1911-ben megjelent könyv rengeteg illusztrációt tartalmaz, fényképeket és grafikát egyaránt. Számos kompozíció az OSZK Fénykép-tárában levő negatívnak valamely változata. Nyilvánvaló tehát, hogy egy-egy témáról több felvétel is készült, és a kiadványhoz kiválogatták a legmegfelelőbbeket.

A gulyásokat, kanászokat megörökítő fényképek kifejezetten ehhez a munkához is készülhettek. A negatívak jelentős részén kisebb-nagyobb mértékű retussal, olykor egészen feltűnő rajzos kiegészítéssel, színezéssel találkozunk. Egyértelműen látszik, hogy publikációs célra készítették elő őket, és pedig nem csupán tudományos vagy ismeretterjesztő könyvekbe, hanem képeslapokhoz és más reklámkiadványokhoz is, másodlagosan felhasználva az eredeti képeket. Keszthelyen Mérei Ignác kiadó és nyomdatulajdonos – akivel Sági és munkatársai több téren is együttműködtek – valamint más kiadók is nagyszámú képeslapot jelentettek meg a felvételekből, mind monokróm, mind színezett változatban. A keszthelyi Balatoni Múzeum gyűjteményében számos ilyen képeslap található, de ugyanitt további negatívak, illetve nagyítások is vannak. Az itteni nyilvántartásból két további közreműködő, Hruska Gyula és Bojársky Dezső neve is ismeretes, így egyes felvételeknél bizonyítható, hogy ki működött még Sági mellett ezen a téren. Emellett a Néprajzi Múzeumban is őriznek ugyanehhez a nagy és gazdag anyaghoz tartozó emléket. A különböző közgyűjtemények kincsei tehát kiegészítik egymást, kutatásuk és bemutatásuk csak a teljes anyag ismeretében lehetséges igazán.



MEGJELENT!



Mozaikdarabokból épülő múlt

kal együtt nemcsak könyvek és iratok érkeznek a könyvtárakba, hanem tárgyak, fényképek, személyes történetek, audiovizuális emlékek és egész életművek is.

ismertetése, az egeri Bródy–Hunyady Gyűjtemény története, a siófoki könyvtár történeti dokumentumainak feldolgozása vagy a ceglédi könyvtár digitalizálási tapasztalatai mind azt mutatják, hogy az ország különböző pontjain dolgozó szakemberek hasonló kihívásokkal szembesülnek.

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Helyismereti Könyvtárosok Szervezetének legújabb konferenciakötete a kulturális örökségvédelem és a digitális megőrzés fontos kérdéseit járja körül. A „Fókuszban a könyvtári hagyatékok, gyűjtemények és ezek feldolgozása” című konferenciakötet az Helyismereti Könyvtárosok Szervezetének XXVI. országos konferenciáján elhangzott előadásokat gyűjtötte egybe. A 2025-ben Egerben rendezett szakmai esemény középpontjában az a kérdés állt, miként dolgozhatók fel szakszerűen, illetve őrizhetők meg a könyvtárakba kerülő személyi, családi, intézményi és helytörténeti hagyatékok, és ezek miként válhatnak a közösségi emlékezet részévé. A kötet szellemiségéhez jól kapcsolhatóak a házigazda Bródy Sándor Könyvtár igazgatójának, Tózsér Istvánnak a gondolatai, amely szerint a helyismereti gyűjtemények „mozaikdarabkákból építik fel a közösségi emlékezetet”.

Az elhangzott előadások szövegei azt a képet erősítik, hogy a könyvtárak szerepe ma már messze meghaladja a hagyományos dokumentummegőrzéshez kapcsolódó feladatokat, hiszen az intézmények a múlt értékeit mentik, közösségi identitást építenek, és olyan örökséget tesznek hozzáférhetővé, amely nélkül egy-egy település múltja könnyen feledésbe merülhetne. A kötet szövegei arra is jól rávilágítanak: a hagyatékok-

A konferencia előadói sokoldalúan közelítik meg a témát. Nagy Andor tanulmánya a kulturális örökség sérülékenységéről és a megőrzés stratégiáiról szól. A szerző rámutat arra, hogy a 21. században már nem elegendő a fizikai dokumentumok megővése: az elektronikus hagyatékok hosszú távú megőrzése legalább akkora kihívás. Sárközy Réka írása az Országos Széchényi Könyvtár fényképtárába bekerülő hagyatékok kezelésének gyakorlatába ad betekintést, míg Sirató Ildikó az OSZK színházi és speciális gyűjteményeibe kerülő dokumentumok feldolgozásának összetett kérdéseit járja körül.

A Vas Gábor Tamás által bemutatott Archiv Eger projekt bepillantást enged a helyi audiovizuális értékek digitalizálásába és online közzétételébe. Utóbbi kezdeményezés arra is jó példa, hogy rálássunk, miként válhat a helyismereti munka innovatív, digitális szolgáltatássá.

A digitalizáció a kötet egyik meghatározó kulcsszava, és az előadásokból az is kirajzolódik, hogy a jövő helyismereti gyűjteményei összetettek lesznek, vagy már azok is sok helyen. Ezekben a fizikai és digitális dokumentumok egymást kiegészítve őrzik meg és archiválják a múlt értékeit.

A kötet második fele részletesen is bemutat néhány konkrét intézményi példát. A gyöngyösi Vachott Sándor Városi Könyvtár hagyatéki gyűjteményeinek

A kiadvány főként a szakmai közönségnek szól: könyvtárosoknak, muzeológusoknak, helytörténészeknek és a kulturális örökség megőrzésén dolgozóknak, de azoknak is, akik kíváncsiak arra, hogy miként őrizhető meg egy közösség múltja a mostani digitális környezetünkben. A kötetben olvasható tanulmányok világossá teszik, hogy a kulturális örökség megőrzése már szakterületeken átívelő feladat, ebben a könyvtárosok, muzeológusok, levéltárosok és informatikai szakemberek együttműködése ma már elengedhetetlen.

SZÜTS Etele (szerk.):

Fókuszban a könyvtári hagyatékok, gyűjtemények és ezek feldolgozása. A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Helyismereti Könyvtárosok Szervezetének XXVI. Országos Konferenciája: Eger, 2025. július 30. – augusztus 1. Budapest, Magyar Könyvtárosok Egyesülete Helyismereti Könyvtárosok Szervezete, 2026.



A könyvtárak jövője: tudás, közösség, fenntarthatóság

Lezajlott Kecskeméten a Magyar Könyvtárosok Egyesületének 57. Vándorgyűlése.
Az eseményről az augusztusi lapszámunkban közlünk részletes tudósítást.

Fotók: MKE, Bencsik Róbert

